

BULLETIME 2.06

UTGITT AV SENTER FOR KVINNE- OG KJØNNSFORSKNING, UNIVERSITETET I OSLO

INNHold:

SKK 1986 - 2006

Et lykketreff med adresse	1
SKK gjennom 20 år	2
Vær realistisk, gjør det umulige	4
Ta vare på fagkritikken	6
Hvor ble det av dem?	7
Kjære SKK, hvor gammel har du blitt nå egentlig?	9

PROGRAMLEDERENS HJØRNE

Mer enn vi kunne drømme om	11
----------------------------	----

STUDIER

Salmevers ved reisens slutt	12
-----------------------------	----

FORSKNING

Menn og maskuliniteter	14
En kjærlighetsgave til SKK	16
Forskjellige familier	22
Mann i kvinneland	23
Etterforskning av kjønn i norske kriminalromaner	24

NAPP UT

Høstens seminarprogram	18-21
------------------------	-------

ARRANGEMENTER

Etikk, kjønn og feminisme	25
---------------------------	----

Desifeminist? Black feminist? Individualist? Agenda for nye generasjoner norske feminister	26
--	----

Seksualitet i likestillingstrøbbel	27
------------------------------------	----

ENQUETE

Hva foregår av kvinne- og kjønnsforskning på UiO?	30
---	----

INTERNASJONALISERING

FEMCIT: Første fase fullført!	32
Internasjonalisering ved SKK	33

NOTISER

35



Et lykketreff med adresse

AV KJERSTI ERICSSON, STYRELEDER, SKK

Jeg husker ikke det nøyaktige årstallet, men det må ha vært på slutten av 1960-tallet. Inn i auditoriet til oss psykologistudenter kom en vakker kvinne i mosegrønn kjole og matchende øredobber. Hun la fra seg papirene sine på kateteret, så utover forsamlingen og begynte å snakke om kjønnsroller og samfunnsstruktur.

Det var mitt første møte med Harriet Holter. Bortsett fra noen korte referanser til Margaret Mead i pensumboka i sosialpsykologi, var det også mitt første møte med forskning som hadde et kritisk blikk på samfunnets kjønnsordninger. For meg, som på skolen hadde vært nokså alene om det revolusjonære synet at barnehagebarn ikke var dømt til å bli ungdomskriminelle, var det en åpenbaring.

Mulighetene for slike møter var ikke mange for datidas studenter. Det

var langt mellom kvinnelige universitetslærere. Og det var uendelig mye lenger mellom dem som brukte faget sitt til å stille spørsmål ved kjønnets arbeidsdeling og kjønnete maktforhold. At en slik sjeldenhet skulle slumpe til å dukke opp på Psykologisk Institutt, attpåtil i mosegrønn kjole og med matchende øredobber, var et lykketreff. Siden har jeg visst at det er en viktig sannhet i det som sies om betydningen av rollemodeller: Møtet med Harriet Holter åpnet noen nye, svimlende mu-



ligheter for hva det gikk an å gjøre, og hva det gikk an å være.

Dagens studenter er ikke avhengige av slumpen. De kan oppsøke lykketreffet, det bor på Senter for kvinne- og kjønnsforskning, med adresse Sognsveien 70. Der er det ikke bare én kvinne, men en hel gjeng, i gevanter like fargerike og forskjellige som prosjektene de jobber med. Og der får de ikke bare høre én forelesning, men kan følge et helt studieprogram. Ja, de kan til og med møte menn der, som verken blir stumme som østers, aggressivt defensive eller prøver å fleipe det hele vekk med en sexistisk vits, men rett og slett deltar i samtalen om kjønn og samfunn. Hva dette betyr for unge jenter (og gutter) som opplever smerte, uro og undring over kjønsspill de knapt kan unndra seg, skal vi ikke undervurdere. SKK er et sted for gjenkjennelse og utfordring, et sted der de kan føle seg hjemme og samtidig oppleve at verden blir snudd på hodet.

”Kvinnesakskvinne!” ropte medelever etter meg i skolegården, og pekte. I dag er det andre ord som blir ropt i skolegårder, for eksempel ”hore!” Hos noen vekker slikt tanker og følelser, som vokser til vitebegjær og engasjement. Nå finnes det en adresse. Som styreleder på SKK har jeg truffet flere studentrepresentanter, blant dem mine venners datter og min datters venninne. Gudskjelov, har jeg tenkt da, de fant fram.

kjersti.ericsson@jus.uio.no

SKK gjennom 20 år

HARRIET BJERRUM NIELSEN, SENTERLEDER, SKK

”Vi er i gang. Vi har eget hus i Ullevålsveien 105. Forskere og studenter har hatt arbeidsplass her siden 1986, og huset har alt rukket å bli en hyggelig arbeidsplass. En tverrfaglig seminarrekke har hatt gledelig stor oppslutning av både eldre og yngre kvinneforskere. Et vellykket selvtilitskurs for kvinnelige forskere er avholdt. Vi får stadig henvendelser og besøk fra inn- og utland”.

Slik lyder ingressen til den første artikkelen i det aller første Bulletin. Det er nesten 20 år og 38 Bulletiner siden. Ikke alt er som før – huset i Ullevålsveien er revet, og kvinnelige forskere i dag etterspør sjelden selvtilitskurs. Men mye er likevel gjenkjennelig: SKK er fortsatt en hyggelig arbeidsplass, det holdes åpne seminarer med stor oppslutning, og omfattende kontakt med inn- og utland har i alle år vært et av Senterets viktige kjennetegn.

Senter for kvinneforskning (SFK) ble født 4. september 1986 da huset i Ullevålsveien åpnet med tolv kontorplasser til forskere og hovedfagsstudenter og en faglig koordinator, Elisabeth Gulbrandsen. Den umiddelbare foranledningen var at NAVFs sekretariat for kvinneforskning skulle omorganiseres og ha mer vekt på formidling og koordinering, mens den faglige virksomheten skulle legges til forskningsmiljøene. Det akademiske kollegium ved Universitetet i Oslo besluttet derfor å opprette et senter for kvinneforskning for en prøveperiode på fem år. Forskningslederstillingen fra sekretariatet ble overført mot at UiO ville viderefinsiere den når oppstartsperioden var over. Karin Widerberg ble tilsatt som den første forskningsleder (1988-1990), mens Fride Eeg-Henriksen var første daglige leder fra 1987 til 1995. Et meget effektivt tospann som la fundamentet for det som den dag i dag er Senterets

særegne profil både hva angår sosialt og faglig miljø.

Siden da har Senteret blitt evaluert to ganger (i 1991 og 1996) og ble endelig fast etablert uten tidsbegrensning 1.1.1997. Senteret flyttet fra Ullevålsveien til Ullevål stadion i 1994 (flyttebilen kjørte dessverre forbi campus på Blindern), skiftet i 2001 navn til Senter for kvinne- og kjønnsforskning (SKK), og fikk i 2003 et eget bachelorprogram i Kjønn, feminisme og likestilling. Siden den spede start i 1986 har godt over 200 mennesker hatt arbeidsplass på Senteret, i tillegg til ca. 100 utenlandske gjesteforskere. Anslagsvis har omkring 500 mennesker forelest ved Senterets faglige arrangementer. Syv faglige ledere og seks daglige ledere har vært inno. Staben har vokst støtt og består i dag av tre faste vitenskapelige stillinger, tre professor II stillinger, fire universitetsstipendiatstillinger, syv administrativt ansatte – i tillegg til et skiftende antall forskere på prosjektmidler og fire-fem masterstudenter.

Alt er tekst?

Bulletine kom til i 1987 – allerede den gang redigert av Nina Heilmann, og stor sett med samme grafiske profil som det nummer du leser i nå. Navnet var et resultat av en konkurranse som ble vunnet av universitetslærer Jan Brage Gundersen (som ble belønnet med bokpremien *Høyfjell og villmark...*). Senterets logo ble foreslått av Grete Starheim: Iris, naturligvis, sen-



debutet mellom guder og mennesker. Iris våknet til live i Finn Graffs strek, utformet grafisk av Junn Paasche Aasen. Den har siden vært å finne på alle trykksaker fra Senteret.

Bulletine er en uvurderlig kilde til Senterets historie. Det som er iøynefallende når man ser gjennom de 19 årgangene av Bulletin er Senterets faglige og organisatoriske stabilitet – til tross for den store gjennomstrømningen av mennesker. I første nummer av Bulletin kan man f. eks. lese om SFKs tverrfaglige og vitenskapsteoretiske seminarrekke våren 1987: Tekst og erfaring – med møtetitler som: "Hvilken virkelighet er den virkelige?", "På vei mot en feministisk postmodernisme" og "Alt er tekst?". Mannsforskningen er tilstede gjennom en stor bokanmeldelse. Året etter er det Kristeva-seminar og bare i løpet av de første årene får Senteret besøk av internasjonale forskere som Sandra Harding, Toril Moi, Ruth Hubbard, Frigga Haug, Sylvia Walby, Carol Pateman, Joan Scott, Cynthia Cockburn, Dorothy Smith, Hélène Cixous, Helen Longino, Evelyn Fox Keller – og mange flere. Det er også oppslag om undervisning i semesteremnene Kjønn og kultur og Kjønn og samfunn (som var blitt opprettet henholdsvis 1984 og 1988) – og uttalelser fra fornøyde studenter som sier at denne undervisningen har gitt dem

innsikt i hvor sjokkerende kjønnsblind og ensidig den vanlige undervisning ute i fagene er.

Som også navnene på de første inviterte gjester antyder, har feministisk teori og vitenskapsteori stått sentralt i Senterets åpne seminarprogram gjennom alle år, mens forskningsprofilen har helt mot det samfunnsvitenskapelige. De områdene som sto sterkt de første årene var seksualisert vold, seksuell trakassering, kvinner, miljø og utvikling, likestilling i familie/reproduksjon/arbeid/politikk. Med litteraturviterne Torill Steinfeld og Drude von der Fehr som forskningsledere i perioden 1990-1992 kom felter som feministisk litteraturteori, tekstteori og filosofi til å stå noe sterkere. Drude skriver i Bulletin 1991/2: "Nå har dekonstruksjonen også nådd kvinneforskningen (...) Tåler kvinneforskningen den postmoderne verden?". Tilsynelatende gjorde den det om vi ser på de paraplyprosjekter som fra 1990-tallet kom til å prege Senteret: Kjønnenes møte med det moderne (1994-96), Kjønnskonstruksjoner og kjønnsidentiteter i forandring (1996-2000), Symptomer som kunnskapskilde (1995-2000), Kvinner, kropp og kommunikasjon (1991-1998), Kjønn i arbeid (1997-2005), Nye medieteknologier og mobile kjønn (2001-2003), Den skeive vendingen (2002-2006), Menn og maskuliniteter (2002-2007) og Feminisme og multikulturalisme (2005-). Med Beatrice Halsaa og Elisabeth Rogg som faglige ledere (2000-2005) fikk Senteret en profil både på likestilling og det flerkulturelle.

Kjønnsforskning og feminisme

Senterets målsettinger kan også se ut til å ha hatt en forbausende kontinuitet. I første nummer av Bulletin leser vi at SFK skal drive egen forskning, arbeide

for å få kvinneperspektivet integrert i forskning og undervisning ved de enkelte institutter ved UiO, og være en miljø- og kontaktskapende institusjon for kvinneforskere innenfor og utenfor UiO. Fire bein med andre ord, dengang som nå: Egen forskning, pådrivervirk-somhet, nettverksarbeid og informasjon/formidling. Noe av det som har kommet til siden er at SKK nå selv gir undervisning, at forskningsprofilen har blitt mer konsentrert og internasjonale prosjekter og utvekslingsavtaler mer formaliserte. Og så skiftet fra kvinne til kjønn, og parallelt med det, en annen holdning til menn på Senteret (noe som var meget kontroversielt helt frem til midt på 1990-tallet).

Enkelte seminarer har rettet seg mot brukere (spesielt på områder som seksualisert vold og kvinners helseplager), men de er i mindretall. Den politiske aktiviteten på Senteret har gjennom hele levetiden vært rettet primært mot to felt: Forskningspolitikk, (spesielt Forskningsrådet) og likestillingspolitikk (især i forskningssektoren), samt utviklingen av kvinneforskningens organisering nasjonalt, internasjonalt og multikulturelt. Senteret har kombinert en flat organisasjonskultur med en tydelig ledelsesstruktur. Lenge før noen andre på UiO hadde Senteret tilsatt faglig leder med stort handlingsrom og myndighet.

Senteret har altså ikke i noen særlig grad vært kjennetegnet av en aktivistisk linje – bortsett kanskje fra den interne organiseringen i begynnelsen hvor ikke bare kaffekoking, men også telefонтjeneste og husmøtereferater gikk på omgang mellom alle. Karin Widerberg stadfestet i sin periode som faglig leder den oppfattelse som har blitt stående gjennom alle år: Senteret skal ikke være et sted som fastlegger hva kvinneforskning eller feminisme er, men et sted hvor det foregår en

kontinuerlig diskusjon om hva det kan være. SKK har med andre ord gjort som filosofene: Mest snakket om å forandre verden – men kanskje dermed også indirekte bidratt til å forandre den, både internt på UiO og eksternt?

Form og kaos?

Senterets historie viser altså ganske stor stabilitet både i aktivitetsformer og organisasjon. I en tid hvor alle problemer møtes med omorganisering må det sies å være nok så unikt. Senteret har til stadighet hatt vokseverk og vært på evig jakt etter flere kontorer. Nettets ankomst endret fullstendig vilkårene for informasjon og formidling – i 1993 finner vi for første gang e-post adresser i Bulletine. Men den grunnleggende strukturen med ukentlige husmøter og faglige lunsjer, årlige senterseminarer, Bulletine og et stort åpent seminarprogram hvert semester har stått urokkelig i 20 år. Diskutert og justert utallige ganger, men først og fremst bevart og videreført. Dynamikken og forandringen har kommet fra stadig nye mennesker som har fylt den stabile strukturen med innhold og engasjement, og fra et stort støttende nettverk av de som har vært her engang.

Senteret har aldri hatt anledning til gro fast i bestemte konfliktposisjoner eller til å bli sløvt og bare gå på rutinen. Kanskje er det nettopp denne stadige gjennomstrømningen som har gjort at SKK kanskje mer enn mange andre organisasjoner for mange fremstår nesten som et eget subjekt? Som den danske lyriker Søren Ulrik Thomsen har sagt: *Jo strammere formen er, dess mer kaos kan den romme.*

h.b.nielsen@skk.uio.no

Vær realistisk, gjør det umulige

TORILL STEINFELD, NORDISK LITTERATUR/LITTERATUR-DIDAKTIKK, FAGLIG LEDER, SKK 1990-1991

Jubiléer innbyr til å lete etter metaforer. Et hyggelig sted å være, mener jeg daværende rektor Inge Lønning sa da Universitetet i Oslos Senter for kvinneforskning åpnet i Ullevålsveien i 1986. En rask spasertur unna Blindern. Var der blomster i vinduene i de små rommene? Refugium. Hyggeligere enn administrasjonsbygget og rektors kontor? Virginia Woolf's "A room of one's own" eller en alternativ hjemlighet, sånn passe for universitetets kvinnelige ansatte?



Nettverk. Det går ikke an, mente daglig leder Fride Eeg-Henriksen en gang – og nå er vi tidlig i 90-åra. Det er absolutt nødvendig at alle på "senteret" kan søke i Universitetsbibliotekets kataloger fra datamaskinene på kontorene. Het bibliotekbasen BIBSYS også den gang? Og la oss nå ikke glemme at Internett kom for alvor etter OL på Lillehammer vinteren 1994, men var på plass med verdensmesterskapet i fotball i USA den samme sommeren. Senter for kvinneforskning som pionér i bruken av datateknologi ved Universitetet i Oslo. Noen av oss trodde jo den gang at universitetsbibliotekets kort-

kataloger var evigvarende, og at alle de forgjeves turene til UB på Drammensveien etter bøker som ikke var hentet fra magasinene, inngikk i forskerlivets initieringsritualer. Men ikke senterledelsen. Rykter sa at ved universitetets IT-tjeneste (USIT) vegret man seg. Fride Eeg-Henriksen inn i en brukergruppe ved USIT? Hun som var sånn at ikke før hadde man installert noe nytt, så kom neste bestilling ...

Inventio. "Dette er ikke et sted hvor vi skal si hva kvinneforskning er eller skal være," sa forskningsleder Karin Widerberg i august 1990. "Senteret er

et sted hvor vi skal holde debatten om dette levende". Det hendte inviterte foredragsholdere var skuffende. Hvor tok Karin Widerberg den fra, denne evnen til å finne minst to interessante poenger i ethvert foredrag, spisse dem til og "profesjonalisere" dem – gjøre det luftige solid i disse årene da alt "solid" kunne bli så luftig? Hvis "jag" skulle anvende dette på en sosiologisk problemstilling...

Salong. "Geselligkeit". Det dreier seg om å kunne omgås det fremmede på en naboaktig måte, hevder den tyske teolog og filosof Friedrich Schleiermacher en gang i 1790-årene. Samtaler og samvær i rom hvor mange møtes, forskjeller kultiveres, nyankomne inkluderes og meninger brytes. Var vi 15 eller 30 kvinner rundt lunsjbordet?

"Gjennomstrømningen". Noen kom med forskningsmidler for en måned, andre for et år, andre igjen var studenter med hovedoppgaveprosjekter. Alle disse temaene man ble invitert til å få innsikt i over matpakken. En eller annen gang et stykke ut i 90-årene – og da var senteret flyttet til Sognsveien – traff jeg Senterets nye sivilarbeider over kopimaskinen. Han kopierte og kokte kaffe og var behjelpelig med mangt. Om han trivdes? Ja, for her var jo så mange forskjellige slags mennesker, mente han.

Senter. Ikke institutt. Det skal ikke underslås, dette er tung universitetstradisjon: På et universitetsinstitutt kan man oppleve at man begynner uten at noen sier velkommen og slutter uten at noen sier farvel. Ingen instituttansatt risikerer det jeg opplevde da jeg forlot Senteret som vikarierende faglig leder: å bli oppropt over høytaleren på Fornebu. Det var funnet en medalje med et fornavn på. Avskjedsgaven fra

"senteret", mistet på vei til ferie. "Once in a life-time" – men i SAS-informasjonen tok man Senterets medaljer alvorlig nok. Dette handler om å se og bli sett – like fra man kom inn og så bildene av alle som var knyttet til senteret på veggen og fant velkomst- og informasjonsmappen på skrivebordet ved PC-en.

Lobby. Bokmålsordboka definerer det slik: 1) "inngangsrom, forrom, korridor (særlig i en parlamentsbygning)"; 2) "(press)gruppe som driver lobbyvirksomhet". Senteret som "forrom" – som når kvinnelige parlamentarikere fra mange partier kom til lunsj. Informasjon, meningsutveksling, men også idéer om hva Senteret burde ta opp. Senteret som "pressgruppe"?

Eller idébank? Et eksempel: Idéen til KILDEN, det nasjonale informasjons- og dokumentasjonssenteret for kvinne- og kjønnsforskning kom fra Senteret i Oslo (<http://kilden.forskningsradet.no/>). Selv satt jeg da i Forskningsrådet og utredet behovet for en slik informasjonstjeneste, med jevnlig innspill fra Frida Eeg-Henriksen og kontakt med de andre norske sentrene. Den dag i dag vet jeg ikke hvordan Stortingskomitéen kom oss i forkjøpet og foreslo en slik tjeneste i et innspill til Statsbudsjettet; dette må ha vært i 1993. Men det fins jo stikkord som kan forklare denne velviljen, ikke bare fra Stortinget, men også fra Forskningsrådet, en del toppledere i "akademia", organisasjoner og det som gjerne kalles offentligheten. Et av dem er samfunnsrelevans.

Internasjonalisering. Ok, uttrykket er ingen metafor, og i ferd med å bli en klisje. Men likevel – alle som har vært ved Senteret husker gjesteforskere og gjesteforelesere fra andre land. Ofte har sentrene i Norge samarbeidet om

dette. Noen har blitt legendariske. Jeg husker blant annet forskerkurset med franske Hélène Cixous og hennes studenter på Norefjell – alle foreleste de om sin lærer på et eller annet vis. Unektelig litt merkelig. Men på forelesningen i fullsatt auditorium på Blindern var Cixous fransk lærerinne. Hvem har lest Kafkas "Prosesen"? Opp med hånden! Sandra Harding, Evelyn Fox Keller, Hilary Rose, Helen Longino, Michèle Le Doeuff og mange andre – forelesninger, samtaler, men også litt turisme. Flere ble forbløffet over Vigelandsparken; én undret seg over om norske folk savnet sans for det subtile, det hemmelighetsfulle ved erotikken. Og hva var det med Munch? Nora angår også internasjonaliseringen. Ikke Ibsens Nora og ikke Nora-konsernet, men *NORA - Nordic Journal of Women's Studies*. Initiativet kom fra den nordiske koordinator for kvinneforskning, Solveig Bergman, i dag direktør for Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK). Men "Senteret" var igjen en drivende kraft, med Harriet Bjerrum Nielsen – faglig leder fra 1993 – som en av to redaktører. Nora-konsernet var først motvillig, men gav seg raskt: For hvem har "patent" på Nora?

Skole: "Vær realistisk, krev det umulige" lød en av parolene fra Paris våren 1968. Senter for kvinne- og kjønnsforskning har vært del av en brei internasjonal kvinneverettsbevegelse som står i gjeld til denne parolen. Men med en omskriving: "Vær realistisk, gjør det umulige." Derfor: Takk fra meg og mange andre som fikk lov til å være på Senteret en tid og lære at det umulige kan bli mulig. Også innenfor den akademiske verden. Ikke alltid, ikke i alt, men i mer enn vi noen gang trodde.

torill.steinfeld@iln.uio.no

Ta vare på fagkritikken

DRUDE VON DER FEHR, PROFESSOR I LITTERATURVITENSKAP, FAGLIG LEDER, SKK 1991-1992

Den tiden jeg var faglig leder på Senteret var den mest spennende tiden i min karriere. Bortsett kanskje fra det jeg opplever nå som forsker tilknyttet det tverrfaglige feltet humanistisk sykdomsforskning (gjennom Infectioprojektet, støttet av Forskningsrådet). Det, som var så utrolig spennende den gang, var først og fremst den tverrfagligheten som vokste frem.

Vi var en rekke personer fra helt forskjellige fag (litteraturvitenskap, samfunnsfag, medisin, m.fl.) som "bodde" i samme hus. Vi hadde en felles interesse og kom derfor lett i snakk. Kjønn var en åpen kategori, og metodisk sett var det usikkert innen samtlige fag hvordan man kunne nærme seg kjønnsproblematikken på en vitenskapelig fruktbar måte. Derfor var alle ganske åpne og utprøvende i sin forskning. Den tverrfagligheten, som jeg hadde opplevd internasjonalt, var ikke engang blitt et honnørord på UiO. Men på SKK ble den en realitet. Der ble tverrfagligheten støttet på alle måter av en brukbar økonomi, en kyndig administrasjon og en generell entusiasme.

Jeg hadde internasjonal erfaring fra semiotikk-forskningen. Denne forskningen, som sprang ut av studiet av europeisk og amerikansk tegnteori (lingvisten Saussure og filosofen Peirce), var en metavitenskapelig forskning som viste liten interesse for de praktiske konsekvensene som teoriutviklingen kunne ha. Dette var naturligvis særlig vanskelig på et felt hvor de praktiske konsekvensene hadde avgjørende betydning. Likevel, i dag hadde kompetansen innen semiotikk (til forskjell fra Saussures semiologi) vært nyttig i forbindelse med moderne kjønnsteori, som Butlers performative teori.

Det utviklet seg tidlig et radikalt tverrfaglig miljø på SKK. Nå er tverrfaglighet et mye brukt begrep på norske universiteter. Jeg spør meg likevel om det er noe fagmiljø i norsk universitetsverden som har fått mer ut av dette enn

miljøene for kvinne- og kjønnsforskning? Det finnes sikkert andre miljøer av samme tverrfaglige karakter, men den tverrfagligheten som mange av oss lærte på SKK har fått mange konsekvenser. Mye av den forskningen som tverrfagligheten på SKK har generert, er kanskje ikke i dag direkte kvinne-forskningsrelatert, men den er der som en generativ idé og inspirerer til annen kreativ aktivitet. Slik har det i hvert fall vært for meg i disse 15 årene siden jeg forlot SKK. Alt jeg har gjort av tverrfaglig karakter har sin bakgrunn i min tid på SKK, selv om kjønn ikke ble en viktig kategori for meg. Det er semiotikken og kvinne- og kjønnsforskningen på SKK jeg kan takke for mitt lange tverrfaglige engasjement.

Kvinne- og kjønnsforskningen er i sin natur tverrfaglig. Gamle spørsmål ble den gang som nye. Jeg tenker for eksempel på spørsmål om kunnskap, erfaring, kropp og seksualitet. Vitenskapsteoretiske spørsmål fikk en akutt og virkelighetsnær betydning. Dermed fikk akademien en betydning både politisk og hverdagslig eksistensielt. Og kvinne- og kjønnsforskningen er opptatt av forskningens samfunnsrelevans. For en samfunnsforsker er det opplagt at forskningen skal spille en rolle i samfunnet. For en litteraturforsker, derimot, som ønsket å tilhøre et akademisk litteraturvitenskapelig miljø hvor nytte den gang var et skjellsord, var vekten på forskningens praktiske nytte øyeåpnende, men samtidig ganske problematisk. I dag er humanistene mer opptatt av forskningens nytte. De er for eksempel opptatt av at huma-

nistisk forskning bidrar til samfunnets selvrefleksjon, og på den måten spiller en viktig rolle i et moderne demokrati. Den faglige aktiviteten på SKK har åpnet manges øyne for at forskning bør ha en samfunnsmessig relevans, uten at fagenes integritet eller grunnforskningen dermed settes i fare.

Jeg ser altså på tverrfagligheten og samfunnsrelevansen som SKK forskningens adelsmerke. Hvis vi ser på fremtiden og det SKK primært må passe seg for, vil jeg si at det er forskningsmessig dogmatikk og forgubbing som er det farligste. Akademiske fag trues riktignok hele tiden av forgubbing. Men fordi forskning, slik jeg ser det, alltid er eksperimentell, er den en risikabel aktivitet. Man må tørre å gjøre feil. Forskning som ikke risikerer noe, som ikke er åpen for korreksjon og utprøving, er ikke egentlig forskning. Derfor vil forskning alltid være utfordrende, overfor sitt eget fagområde og overfor samfunnet. Kvinne- og kjønnsforskningen som av natur er tverrfaglig og utprøvende, er spesielt sårbar for dogmatikk og det å stivne faglig. Hvis kvinne- og kjønnsforskningen ikke klarer å utsette seg for kritikk som virkelig svir og for utfordringer som truer fagområdet vedtatte "sannheter", da vil denne forskningen verken kunne fortsette med å være viktig og relevant i forhold til samfunnet eller i forhold til Akademien.

Det er klart at den institusjonalisering og "normalisering" av kvinne- og kjønnsforskningen som har skjedd på SKK har vært svært bra på mange måter. Kjønnsforskningen er nå blitt en institusjonalisert del av UiO, og den har opplagt vært en viktig premissleverandør i offentlig debatt. Men kan man ikke komme til å kaste barnet ut med badevannet? Kvinne- og kjønnsforskningen må spille en viktig forskningsmessig rolle innen UiO. Ellers kommer

Hvor ble det av dem?

HANNE HAAVIND, PROFESSOR I PSYKOLOGI,
STYRELEDER, SKK 1994-2000

fagområdet til å forfalle som uinteressant. I og med at det samfunnsmessige behovet for SKK kanskje ikke er så stort som før, blir forskningens relevans desto viktigere. Jeg tror at SKK har begått en ikke uvesentlig feil ved å begrense tverrfagligheten på en slik måte at den samfunnsvitenskapelige forskningen er fullstendig dominerende. Litteraturvitenskapelig forskning for eksempel har hatt liten mulighet til å utvikle seg på egne premisser. Litteraturforskere, som må overleve i sine egne miljø, hvor samfunnsvitenskapens syn på litteratur fortsatt blir regnet for naivt, fremmer ikke sine karrieremuligheter ved å nærme seg SKK.

Det spørs naturligvis om det hadde vært mulig for SKK både å være forskningsmessig innovativ og akademisk integrert på samme tid? For å kunne bli et sted som kan fungere som en akademisk og argumentativ spydspiss, tror jeg at en pågående fagkritikk er viktig. SKK har hatt en rekke seminarer av denne typen i det siste, og jeg tror at det er en riktig vei å gå. Men det må være en fagkritikk som gjør vondt. Man må tørre å sette spørsmål ved etablerte verdier og privilegier. Selvkritikken må svi. Kritikken må ikke bli en pliktøvelse. Man må virkelig være interessert i de fagområdene man berører, og man må ha ekspertkunnskap. Kritikken må være på et nivå som også er forskningsmessig interessant. Forleden hørte jeg Gro Hagemann stille spørsmål om hvor vellykket kvinnefrigjøringen egentlig hadde vært. Hun imponerte meg. Et slikt spørsmål utfordrer virkelig kjønnsforskningens grunnleggende verdier. Blir det stilt flere slike spørsmål, som også kan gå de ulike fagene helt innpå livet, da vil i hvert fall jeg gjerne være tilhører.

d.v.d.fehr@ilos.uio.no

Siden 1992 har SKK delt ut en årlig pris for fremragende bidrag til kvinne- og kjønnsforskning. Det er kun studentarbeider som kan konkurrere om betegnelsen fremragende, og de gjør det gjennom nominasjoner fra veiledere eller sensorer. Det er derfor en annen forsker som må fange opp at akkurat denne hoved- eller masteroppgaven gir et bidrag til kjønnsforståelsen, og som vil benytte anledningen til å gi studenten litt ekstra oppmerksomhet og anerkjennelse.

Jeg var med og startet prisen, og jeg har også en rekke ganger vært med i den komiteen som står for den vanskelige oppgaven å plukke ut den beste. Det kommer vanligvis nominasjoner på fem-seks personer, og alle har laget oppgaver som blir presentert på en meget positiv måte med vekt på selvstendighet og originalitet. Felles for dem er en utfordrende og spennende bruk av kjønnsanalyse, ofte på et nytt felt eller i forhold til en ny problemstilling.

Hva har prisen betydd?

I årenes løp har 15 personer fått prisen. En oppgave hadde to forfattere. Det er 14 kvinner og en mann blant mottakerne. Når SKK jubilerer, kan spørsmålet om hva virksomheten har betydd stilles på flere måter. Det dreier seg ikke bare om hva som skjer ved Senteret som sådan, men om små og store ringvirkninger i en videre omverden.

En måte å spørre kan være hva denne prisen har betydd for de som fikk den. Fikk utpekingen og den tilhørende seremoni på Senterets nyttårs-selskap noen betydning for hvordan de innrettet seg videre? Ble de mer synlige, og fikk de flere muligheter innen sitt eget fagfelt? Ble noen ledet i retning av en akademisk karriere, og bidro de dermed til videre utbredelse av kjønnsanalyse? Eller var den først og fremst en hyggelig oppmerksomhet der og da? Selvfølgelig er dette spørsmål som det er helt umulig å svare

på, men min nysgjerrighet var likevel vakt: Hvor ble det av dem?

I et forsøk på å finne ut hvordan det seinere gikk, har jeg "googlet" dem. Det var nemlig ingen sak å finne deres navn. Alle studentoppgavene ligger på SKKs nettsider, i arkivet, med en liten omtale. Alle femten hadde lagt etter seg noen spor i basen utover den opprinnelige omtalen den gang de fikk prisen. Selve utdelingen får nemlig ganske mye oppmerksomhet, ikke bare i Bulletin og ved Kilden, men også i enkelte aviser. Ofte kommer det noe i lokalavisen fra stedet der vinneren kommer fra.

I kjølvannet av fjorårets tildeling, er det mye stoff å finne om prisvinner, psykologen Anita Moe. Hun har analysert selvframstilling hos unge kvinner som skader seg selv. I det halve året som er gått, har hun fått tildelt rollen som ekspert i en rekke sammenhenger. Medvirkende til denne bølgen av interesse er det nok at hennes tema er personlig følsomt og også har et innslag av noe sensasjonelt. Hennes forskning fremhever kvinnenens stemmer og lener seg tett opp til deres opplevelsmodus og erfaring. Dermed kommer hun ut som en reflektert kritiker av den form for objektivert diagnostisering som er toneangivende innen psykiatrisk forståelse. Oppgaven heter betegnede nok: *Å sette arr på det*. Bevegelsen fra *"hva er det med dem?"*, til *"hva er det de prøver å få til?"* løfter frem betydninger knyttet til kjønn. Anita Moe har

taklet strømmen av henvendelser bra, og de hadde ikke kommet uten prisen. Det har gitt henne lyst til og mot på å "forske videre".

God faglig spredning

Hun er den eneste psykologen som har fått prisen. For øvrig er den blitt godt spredd utover fagfeltene, med en sosiolog, en kriminolog, og en i kristendomskunnskap. Det er flest jurister blant prisvinnerne, nemlig fire, og så tre fra historie og to både fra litteraturhistorie og fra kunsthistorie. Rett og slett flest fra HF. Sju av vinnerne har jeg gjenfunnet som forskningsstipendiater, og de er eller har vært tilknyttet forskningsmiljøer ved UiO: to i faget historie, én hver i fagene litteraturhistorie, kvinneverett, kriminologi og religionssosiologi. Samt altså Anita Moe som skal begynne som stipendiat ved SKK i januar. Så langt har tre av disse sju rukket å avlegge doktorgraden, men de fire siste kommer nok etter hvert. Det er sikkert en overdrivelse å påstå at det var prisen som brakte dem inn på det akademiske sporet og videre dit hvor de er kommet i dag. Men utpekingen av deres første avhandling har vært en markering av at noen tror de kan noe, og at flere deretter kan stille faglige forventninger til dem. Da blir det også lettere å tro det selv, og også stå for det.

Neste spørsmål blir om også de kommende doktorgradene "oser" av kjønn. Det ville jo være trist om prisen for å komme videre i karrieren var at kjønnsperspektivet ble lagt til side. Bjørn Bandlien som fikk prisen i 1998, bearbeidet selve oppgaven videre til boka: *Å finne den rette: kjærlighet, individ og samfunn i norrøn middelalder* (som kom i 2001). I 2005 var han klar til å forsvare avhandlingen *Man or monster? Negotiations of masculinity in*

Old Norse society. Åse Røthing som fikk sin pris i 1996 har også fulgt opp med en revidert utgave i bokform: *Sex, kjønn & kristentro* kom i 1998, og doktoravhandlingen fra 2002 kom også i bokform, med tittelen: *Parforhold: idealer, forhandlinger, strategier*, i 2004. For begge disse to er det åpenbart at kjønnsanalysen har brakt dem videre. Den tredje er også historiker: Eldrid Mageli er prisvinner fra 1994. Hun har bearbeidet hovedoppgaven så den kunne nå en videre krets av lesere, til en vitenskapelig monografi med tittelen *Organising women's protest: a study in political styles in two South Indian activist groups*. Doktoravhandlingen fra 2001 følger opp tema: *NGO activism in Calcutta 1973-1997: exploring Unnayan*, men det er ikke så enkelt å se ut fra sammendraget om forståelser av kjønn har noen plass der. Hun arbeider nå ved UiO på et prosjekt om forholdet mellom Norge og Japan, og kjønn og utvikling inngår i hvert fall i hennes kompetanseprofil.

Marianne Bergsmark fikk prisen i 1993 med sin hovedoppgave i litteraturhistorie. Tittelen *Kanes kropp* viser til menneskekroppens framstilling i Morgan Kane-serien og de assosiasjonene kroppsbildene av kvinner og menn i serien innbyr til. Seinere har hun flyttet sitt kjønnsperspektiv til et doktorgradsprosjekt med tittelen *Høyt og lavt med Amalie Skram*. Men det har ikke lyktes meg å finne ut om dette endte høyt eller lavt for forskerens del.

De fleste jurister velger andre karriereveier enn forskning, og slik er det også for de fire prisvinnerne fra jus. En av dem, Ingunn Ik Dahl, er tilknyttet Avdeling for kvinneverett. Hun fikk prisen i 2001 for spesialavhandlingen *Det menneskerettslige vernet av retten til eiendom: belyst av jordreformens*

konsekvenser for gifte kvinners rettigheter i Tanzania. Dette er et tema som hun åpenbart har arbeidet videre med i en utvidet sammenheng. Fra 2003 er hun forskningsstipendiat, og nå er hennes tema kjønnsnøytrale ekteskap. Det juridiske fakultet huser også kriminologen Cecile E. Basberg som fikk prisen i 1997 med hovedoppgaven *Omsorgens vilkår i et kvinnefengsel: en studie av fengselsbetjenters omsorgsarbeid*. Seinere er hun kommet til kriminologi som stipendiat, der er hun koplet til to prosjekt: *Vold i familien: Barnemishandling slik helsepersonell og småbarnsforeldre ser det* og *Samtalegrupper for voldsdømte*.

Det er også grunn til å nevne at begge prisvinnere fra kunsthistorie har vist en omfattende faglig aktivitet på sitt felt - som henholdsvis museumspedagog og museumslektor. Tone Lyngstad Nyaas tok for seg utvalgte verker av Kiki Smith (1986-1994), i sin hovedoppgave fra 2000, med den krevende tittel: *Abjeksjon/kropp/fragment*. Dessuten er hun selv utøvende kunstner. Mens Signe Marie Endresen i sin avhandling fra 2003 analyserte Astri Welhaven Heibergs uteakter (1913-25), med en talende tittel: *Seg selv nok*.

Via veileder Nils Axel Nissens tips om at Felice Blake Kleiven var Ph.D.-kandidat ved University of California Santa Cruz, fant jeg til sist henne på nettet også. I 1999 vant hun prisen for oppgaven *Sexual healing: the function of sexuality in Toni Morrison's Jazz*. Nå er hun tilknyttet The Chicano/Latino Research Center. Om dette heter det "CLRC is an internationally recognized site for the support of scholarship on Chicano and Latino issues." Hennes fag er fremdeles litteratur, og hun har nylig holdt foredrag ved en konferanse arrangert av Center for Black

Studies Research ved University of California Santa Barbara med temaet "Multi-ethnic alliances". Felice Blake Kleiven opptrådte i sesjonen med den talende tittel "Emerging Scholars Panels". Foredraget hennes het *Musical Figurations in Caribbean Literature*. Hvorfor fant jeg ikke det med en gang? Fordi jeg var dum nok til å søke i Googles sider på norsk. Da er åtte av femten i forskersporet.

Skal SKK drive en mer aktiv rekrutteringspolitikk?

Det kan både være slik at nominasjon og prisutdeling har truffet godt, og at denne ordningen har bidratt til å puffe noen videre. Et rimelig spørsmål å stille til SKK fremover, er om de skal gjøre mer av dette. Skal Senteret drive en mer aktiv rekrutteringspolitikk til kvinne- og kjønnsforskning? De kunne ta mål av seg til å være enda mer oppmerksomt søkende og villig til å dele ut flere former anerkjennelse til personer som er i viktige overgangsfaser? Priser er bare ett virkemiddel, og kanskje ikke en gang det beste. Akkurat det å gi anerkjennelsen behøver ikke å koste noe. Eller retttere sagt: Andre kan få oppgaven å betale det som det koster å komme videre derfra og inn på faglige prosjekt, både ved Senteret og i andre disiplinære fagmiljø. Oppfinnsomme og virksomme måter å anerkjenne personer på, vil være en god motvekt mot en økende tendens til å telle markører fremfor å ta seg bryet med å vise til innholdet i den kunnskap som forskningen bringer. For hvilken glede har en forsker av å "være på siteringstoppen", dersom ingen av de som registrerer denne formen for anerkjennelse, aner hva han snakker om.

hanne.haavind@psykologi.uio.no

Kjære SKK, hvor gammel har du blitt nå egentlig?

AV TRINE HAAGENSEN, KFL-STUDENT OG STYREREPRÆSENTANT I SKKS STYRE



- Tyve år....

- Åkei, det er jo generelt ingen alder. Knappt nok stemmerett. Du vet, mitt inntrykk er at de fleste føler seg ganske som verdensmestere i den alderen. Trur de kan og veit alt, og prøver å belære andre om det eneste rette, er gjerne nokså sjøloptatte. For ikke å snakke om forfengelige.

- Forfengelig? Jeg ligger over en bensinstasjon...

- Jaja, vi var nylig på tur til Berlin og besøkte kjønnsforskningssenteret der. Det lå ikke akkurat midt på universitetsplassen det heller. Men jo, koseligere beliggenhet var det jo.

- Det har vært snakk om å flytte meg til HF. Om en romanse med HF og å inngå forlovelse og det ene med det andre...

- Akkurat. Høres ut som arrangert ekteskap. Burde ikke du heller være

selvstendig og stå på egne bein. Som et forbilde for alle oss studenter som prøver å bryte med tradisjonene.

- Har du ikke lest pensum? Les kritisk feministisk hermeneutikk, så skjønner du at det ikke går an å kvitte seg med tradisjonene.

- Nå er du belærende, men du unngår å svare på spørsmålet. Men si meg, hvor gammel føler du deg egentlig?

- Tja, si det. Jeg tenker kanskje mest på meg selv som en prosess som prøver å ikke stivne. Jeg anser meg som ferdig med barnesykdommene.

-Javel. Det høres ut som en gjennomsnittlig tenåring.

- Hør som du snakker. Du må lese Butler og ta inn over deg at det ikke finnes en sann essens. Jeg har i hvert fall ingen stabil og urokkelig kerne. Jeg finnes kun som diskurs og diskursiv effekt. Har du tenkt

over hvor mye jeg egentlig har å si? Hvor stor betydning jeg har?

- Selvsagt. Jeg ville egentlig bare si at motsigelser og interne stridigheter er en viktig del av... ja, nettopp det prosessuelle. Men jeg har egentlig noe viktig å si deg. Du har jo bursdag. Og selv om jeg er en liten student på ungkarsnivå, vil jeg driste meg til å komme med noen høyst ydmyke råd i anledningen dagen.

- *Hmff, ydmyke råd? Det kjennetegner ikke akkurat studentene våre. Kan ikke huske å ha sett deg gå stille i gangene i hvert fall. Du som er så opptatt av levetid bør faktisk skape litt rom for de som er i normalt alder. Jeg tenker på taletid på seminarer for eksempel.*

- Du har rett, men det er jo noe av det jeg setter pris på med deg og da. Romsligheten. Aksepten for mangfoldet. Romsligheten ovenfor det ikke-normerte.

- *Jo, takk jeg prøver.*

- Hvis jeg nok en gang kan få gripe ordet og snakke på vegne av meg selv og flere, uten å forsøke å disiplinere de andre studentene i kategorien flere, så har jeg tenkt at det er noen råd jeg vil at du skal ha med deg på veien videre. Det beste for alle parter er jo selvsagt om du hadde blitt overflødig, men det trur jeg vi dessverre kan se langt etter..

Råd nummer ett: Flytt deg! Det er så utrolig usjarmerende å ligge på toppen av en bensinstasjon langt unna campus. I prinsippet bør du jo ligge midt på campus og stråle ut pondus og autoritet, for ikke å snakke om nødvendighet..

-*Dette har vi snakket om allerede. Du vet jeg vil flytte, men det er jo ikke så lett å finne et egnet lokale, særlig ikke i sentral nærhet. Stu-*

dieprogrammet jeg tilbyr er jo tverrfaglig, og.. vel, det har jo vært litt summing om det tidligere biologibygget, men der har det jo vært utført alskens eksperimenter og forskning av et annet format enn det vi kjenner fra SKK. Det sies at det er en farlig kjemisk avfallsplass.

- Ja, det kunne jo ført til mye ny og spennende forskning. Men det er strengt nødvendig at du flytter. Krever den plassen i sola som du fortjener. Kom deg vekk fra den fæle brannbomba du sitter på. Man får veldig følelsen av at du ligger i periferien for å understreke Universitetets generelle syn på deg.

Råd nummer to: Ta diskusjoner og følg de opp. Vis at SKK og kjønnsforskningsmiljøet utgjør en forskjell. Vær fortsatt synlig utenfor egne rekkevidder hver gang det er mulig. Synliggjør deg sjøl og styrk din posisjon, men ikke på bekostning av andre. Ta vare på venner og allierte og husk at målet deles av andre.

Råd nummer tre: Fortsett tverrfagligheten, men kok ikke suppe på den. Konkretiser hva du snakker om og hvem du snakker for i det enkelte tilfellet. Ta biologi for eksempel, som vi nettopp var inne på. Det finnes jo sjølkritiske biologer, som sokner til deg, og det finnes samfunnsvitere som er kritiske til biologien. Det fremstår ikke alltid like ryddig når sistnevnte skal presentere "biologi og kjønnsforskning". Det er ikke én stor mening om dette innenfor kjønnsforskninga.

- *Nå synes jeg du er lite presis.*

- Det krever vel en 15- 20 sider å forsøke og si noe velformulert om dette. Egentlig er det vanskelig å komme med noen gode råd i det hele tatt. Du har jo så mange gode og kloke fødselshjelpere, faddere og venner.

Som råd nummer fire vil jeg komme med noe veldig konkret fra studentenes ønskeliste: Mange vil ha KFL-master. Jeg er litt usikker selv, men synes i hvert fall ikke at det bør avvises en gang for alle. Jobb kontinuerlig og godt med studentarbeidet. Du er heldig som har mange studenter som er knytta til deg og som bryr seg og som i tråd med ditt formål kommer til å spre det glade KFL-budskap ut på de andre fakultetene og ellers i den vide verden. Inkluder dem, vis at du bryr deg og dessuten: Bruk eksterne sensorer.

- *Hva?*

- Altså poenget er at det blir for lite og tett noen ganger, og når du kan gå gjennom fag etter fag med samme foreleser, seminarleder, veileder og sensor, da blir det en del spekulasjoner. Det kan du tenke deg selv.

-*Jeg jobber med saken. Men dere studenter er ikke alltid like flinke til å skille mellom SKK og KFL. Dere koker litt suppe kanskje?*

- Jaja, dette blir en salig blandings, kjære SKK, av det plumpe og vidløftige, det flytende og konkrete. Vi studentene er i hvert fall veldig glad for at du finnes, og håper du styrker deg og vokser og anerkjennes på alle nivåer som den viktige institusjonen du faktisk er. Fortsett som samlingspunkt og som pådriver for mainstreaming i alle organer. Det er vel ikke så mye mer å si annet enn: Lykke til videre!

-*Takk. Vi er jo avhengige av hverandre..*

- Sånn er det. Gratulerer med dagen! Og spill opp til dans!

trinhaag@student.hf.uio.no

Mer enn vi kunne drømme om

BEATRICE HALSAA, PROGRAMLEDER, KFL

I juni 2006 ble de første 14 studentene som har fulgt hele bachelorprogrammet Kjønn, feminisme og likestilling (KFL) fra dets begynnelse i 2003 uteksaminert ved UiO. Dette ble markert i en høytidelig og hyggelig tilstelning for alle HF-kandidatene i Georg Sverdrups hus om formiddagen (se bilde), og om kvelden i en mer uformell KFL-ramme i Siloen (studentbolig). Som første kull på et helt nytt program innenfor en ny studieordning har disse studentene måttet ta støyten med programmets barne- sykdommer, men de har også kunnet nyte godt av lærerstabens entusiasme og gründerglede.



Foto: Beatrice Halsaa

Et knippe nyuteksaminerte KFL-studenter. Fra venstre: Johanne Bergkvist, Tine Wenner, Trine Antonsen, Rolf Tore Thomassen og Magnhild Westly.

Enkelt sagt har studentene, både de på programmet og på årsenheten, gitt oss på SKK mer enn vi kunne drømme om for tre, fire år siden: Mer arbeid, selvfølgelig – men også mer motivasjon for forskningsformidling, mer rekruttering til feltet, og en utfordrende ramme for pedagogisk utviklingsarbeid. KK-feltet er ikke lenger bare et forskningsfag, men er på full fart til også å bli et fullverdig undervisningsfag også i Norge. Som undervisningsfag er det fortsatt i støpeskjeen når det gjelder undervisningsmål, undervisningsformer og faglig innhold. "Kampen om

pensum" begynner å bli en normal del av hverdagen også hos oss.

Oppdragsgivere

Våren 2006 var også første gang SKK skulle finne en oppdragsgiver med et kjønnsrelevant prosjekt til Humanistisk Prosjektsemester. Oppdraget er del av samarbeidsavtalen mellom SKK og HumPro, og betyr at studenter ved Likestillingsretningen tar HumPro som sitt siste semester. Prosjektarbeidet "Rettsikkerhet i lys av kjønn og etnisitet", oppdrag fra Barne- og familiedepartementet, ble

presentert for full sal i Likestillings- og diskrimineringsombudets lokaler i juni. KFL-studenter deltok også på et prosjekt om internasjonalisering med KILDEN som oppdragsgiver. Prosjektet ble presentert på SKK, og vil trolig bli et viktig bidrag i arbeidet med å tilrettelegge for internasjonalisering. (Begge oppgavene vil bli lagt ut på nettet.). Erfaringene med KFL-studenter på Humanistisk Prosjektsemester har styrket min oppfatning av HumPro som et særdeles godt, profesjonelt og arbeidslivsrelevant studium. Studentene har fått praktisk trening i å jobbe tverrfaglig og målretta, i team, og har vist at også bachelorstudenter har mye kompetanse å bidra med. Derfor bidrar HumPro til å gjøre bachelorgraden til en selvstendig grad, ikke bare en forstudie til mastergraden, helt i tråd med intensjonen. Vi håper at UiO vil styrke ressursinnsatsen til dette og lignende tiltak.

HumPro-studentenes forskningsbidrag blir automatisk offentlig kjent, men hva med de øvrige bachelorstudentenes arbeid? Det er for dumt om disse skal bli liggende bortgjemt i skuffer og arkiv, og vi har tatt et initiativ overfor KILDEN med sikte på å utvikle systemer for bruk også av det beste av denne kunnskapen.

Uttekslingsstudenter

Innsatsen for økt internasjonalisering i form av utvekslingsstudenter bærer frukter. En gruppe KFL-studenter og



Humboldt Universität, Berlin.

ansatte hadde en interessant studietur til Berlin med besøk ved søsterinstitusjonen Zentrum für transdisziplinäre Geschlechterstudien ved Humboldt Universität i mars. Det tar ikke lang tid å reise til Berlin, og koster heller ikke mye. Det er lett å bli forelsket i Berlin, og utvekslingsavtalen legger til rette for en mer langvarig relasjon for den som vil og tør. Vi er glade for at vår aller første utvekslingsstudent snart drar dit! Våren 2007 får vi etter planen en utvekslingsstudent både fra Berlin og fra Queens universitet i Canada.

Aktivt programutvalg

Vi arbeider for å videreutvikle KFL-programmet langs flere linjer. Tilbakemeldingen fra UiOs undersøkelse QuestBack gir oss en hel del å tygge på. Det er fint at mer enn 70% er veldig fornøyd/fornøyd med studieprogrammet som helhet, og at 46% i stor grad trives. Men her er det åpenbart forbedringer å strekke seg etter. Ikke minst i forhold til at 50% føler stor eller middels tilhørighet til programmet, mens resten følte liten eller ingen tilhørighet. Når vi i august møter et nytt studentkull, skal vi ha disse og andre resultater i bakhodet. Da er det også godt å vite at KFL har et aktivt programutvalg som arbeider for å skape et godt faglig-sosialt studentmiljø.

beatrice.halsaa@skk.uio.no

Salmevers ved reisens slutt

ROLF TORE THOMASSEN, BACHELOR I KFL

Høsten 2003 var fantastisk. Vi nybakte KFL-studenter trodde vi var kommet til himmelen, og på et vis var vi vel det. Talelisten var sprengt på seminarrommet på SKK den første høsten. Det var altfor mye som skulle sies, og så mange som skulle si det. Vi tok begjærlig imot invitasjonen til å bryne våre synspunkter i møte med pensum. I ettertid har jeg skjønnet at pensum ikke hadde like stor umiddelbar tiltrekningskraft på alle.

Noen sier det er først nå, tre år etter, at det virkelig skjønner hva "den andre" innebærer, eller hvorfor skjønnheten er et diktatur. Det er nå de osrer av interesse og faglig kompetanse, som om tre år med modning har slått ut i full flor.

Begynnelsen

Våre foresatte i KFL-systemet etterlyste i starten den kritiske student, da vi full av naiv oppriktighet gav positive tilbakemeldinger. Jeg husker de vantro professorale skråblikk. Er disse medløperne virkelig studenter, syns jeg blikket sa. Jo, det var på mange måter utfordrende og spennende tider for både lærere og studenter den gang i 2003, sånn cirka 40 år etter det store studentopprøret. Kanskje var vi for stuerene? Men entusiastiske prøvekaniner for det splitter nye KFL var vi. Vi vandret med atskillig freidig mot. Vi er vel for evig og alltid KFLere, som for øvrig er en merkelig konstruksjon av et ord. Det er ubefenomenologisk. Er vi blitt vårt fag?

Midten

Fagfordypningen var fantastisk. Jeg møtte sosiologien i Harriet Holters hus. Der møtte jeg også mennesker som ropte alt annet enn halleluja når jeg introduserte meg med mitt studieprogram. En av dem med mannlig kroppstegn, insisterte stadig på å åpne døren bukkende for meg, nettopp fordi jeg studerte kjønn og feminisme, som han sa det. Dette forsøket på å plas-

sermeg i annethet ville sikkert fått Simone de Beauvoir til å le rått. Mest overraskende var allikevel studentene med kvinnelige kroppstegn, som jeg så langt kun hadde møtt i varianten eksplosivt feministiske. Når jeg på sosiologi spørrende sa: "Er kvinner virkelig mer egnet til å passe barn?", opplevde jeg megetsigende blikk dem i mellom før de i fullt alvor avleverte et "selvsagt". Jeg trodde det var en spøk. Læreren visste bedre og måtte sparke meg i gang med alvorlig tilsnakk i pausen. To forhold ble klinkende klare. Som KFL-student forventet læreren at jeg hadde en sak, og det var min jobb som student å fronte denne saken. Slik ble jeg KFL-misjonær. Jeg ble en slags vandrende kjønnsautomat som ved den minste lille antydning om avvik (les: tilslutning til de hegemoniske diskursene) spydde ut motforestillinger. Jeg ble muligens mer katolsk enn paven. Først senere har jeg forstått at jeg på godt og vondt kommer fra en kjønnsgettho ved Ullevål stadion, og det mest brennbare der slett ikke er bensinstasjonen i første etasje.

Slutten

Slutten var fantastisk. Det er noe stort og magiske ved å være på oppløpsiden og kjenne hvordan kunnskapstrådene fra tre år nå skal samles. Den "store" oppgaven skulle skapes og skrives. Dette er kanskje det nærmeste en fødsel jeg har kommet hittil. Det er krevende å fritt skulle velge tema, begrunne og problematisere og så skrive det hele ut.



Men det er en avsidig kreativ prosess. Det er et rått løp. Og det kun for å produsere 15 sider! Barnet jeg fødte, inseminert av sterke hender avlevert av varsomme fødselshjelpere, syns jeg ble særegent og sant og si ganske søtt. Men Herregud, det syns jo alle mødre.

Feministiske vitenskapsteori er ingen spøk, verken på den ene eller andre måten. Det var tungt å få et grep på emnet, men med det ble til slutt spennende. Jeg mener at det antall timer som var avsatt til forelesning i utgangspunktet var for lite. I realiteten ble antallet minst fordoblet! Videre mener jeg at forelesning og seminar må skilles, slik at repetisjon blir et element i undervisningen. KFL-programmet må ikke spare seg til fant. Undervisningen er til for studentene.

Det var en krevende øvelse dette emnet, blant annet fordi feministisk vitenskapsteori på mange måter passer inn i en filosofitradisjon. Samtidig hører det store 20-poengs emnet med oppgaveskriving hjemme i sosialantropologien. Ideelt sett skulle jeg ønske å kunne rendyrke kjønnsperspektiv innenfor min egen fagforydypning sosiologi i det siste semesteret. Nå er jo antropologi og sosiologi rett nok søstre, men dog. På den andre siden er tverrfaglighet spennende og utviklende, og jeg ser alle mulige praktiske hindrin-

ger for å gjennomføre mitt ønske.

Forøvrig var det nyttig å se hvordan et diskursperspektiv, som er relativt akseptert innenfor kjønnsforskningen, fikk det til å skurre lett blant sosialantropologene. Selv sensor på muntlig eksamen gav uttrykk for at hun ikke likte mitt perspektiv i min oppgave. Men perspektivet ble ikke avvist. Tvert i mot ble det kritisert, samtidig som min argumentasjon for perspektivet ble belønnet. Denne symbiosen av oppmuntring og kritikk er universitetslærere på sitt aller beste. Men jeg skjønner at kampen for (eller om?) mine faglige synspunkter ikke blir mindre krevende i framtiden.

Nye vers med salmer og kjønn?

Etterpå er det også fantastisk. Det er en bittersøt følelse. Godt det er over. Trist at det er slutt. Hva sier man i en sådan stund? At studentkroken på SKK er nesten håpløs fordi man knapt kan le uten å bli hysjet på av iltre master-nøkkelbarn, at seminarrommets ventilasjonsopplegg durer mer enn sunt og behagelig er, eller at røykende studenter snart blåser hele stasen lukt til himmels når bensinstasjonen en vakker dag eksploderer? Alt dette er på godt (mest godt, og bare litt vondt) en del av sjarmen med KFL-studiet.

Jeg, og flere med meg, skulle ønske at vi hadde mulighet til å utvikle oss videre i et KFL-masterstudium ved UiO. Noen tviler på om de makter å holde på sin faglige KFL-plattform i møte med et krevende masterstudium, eller om den faglige arven kommer til å vannes ut. Et av argumentene for motstandere av masterstudium i kjønn er nettopp utvanning, såvidt jeg skjønner. KFL-bachelorer skal misjonere kjønnsperspektivet inn i masteremnene. En slags kjønnsinseminasjon er det store tanken. Jeg mener det er en god teori, men tviler på om den er effektiv som strategi. Det er etter mitt syn en parallell til kvotering av kvinner til vitenskapelige stillinger. Prinsipielt sett er det lett å være uenig, men strategisk kan det allikevel forsvares. Jeg mener det strategisk riktige er å få i gang masterstudier i kjønn.

En takk til alle

En takk til personalet på SKK som har loset oss gjennom det ukjente farvann. Ingen glemt, ingen nevnt, og en takk til dere alle. En stor takk til gode studentkolleger. Dere var helt avgjørende. Jeg har vært på forelesninger, seminarer og ikke minst kollokvier med noen av de skarpeste hodene jeg kjenner. Jeg har sugd kunnskap fra dem, diskutert meg fram til forståelse med dem og fått motbør på mine aller villeste påstander. Jeg har fått trøst, skulderklapp og klemmer. Man kommer tett innpå hverandre, og jeg har lært mer enn bare pensum. Men plutselig så er det slutt. 160 studiepoeng er innkassert, seks semestre er brukt og tre år gått. Jeg er blitt en KFL-bachelor, en av de få av de første som har gjennomgått den fulle versjonen av dette treårige løpet ved UiO. Nå er herligheten over. Eller er denne slutten en slutt? Er det ikke når dette salmeverset toner ut at nye vers skal synges bak neste dør og neste dør deretter, og dører i det uendelige bak der også? Spør meg om to år da vel. Spør meg hvordan det gikk med salmer og kjønn. Ble det fortsatt fantastisk?

rolfft@student.hf.uio.no

Menn og maskuliniteter

JØRGEN LORENTZEN, SKK

Prosjektet Menn og maskuliniteter har etablert seg som et viktig forskningsmiljø i Norge i forhold til forskningen på menn og mannligheit i et kjønnsperspektiv. Foruten den forskningen som foregår i regi av prosjektet, er prosjektmedlemmene ansvarlige for en fortløpende seminarvirksomhet og formidlingsvirksomhet, som både er miljøskapende og debattskapende i en større offentlighet. Prosjektet inngår dessuten i nordiske og internasjonale samarbeidsrelasjoner.

Prosjektet har fokus på at maskuline identiteter ikke er faste eller bestemte, men relasjonelle, og at det finnes et mangfold av maskuliniteter. Maskuliniteter utvikles gjennom menneskelig interaksjon og relasjoner som far-sønn forhold, mann-mann forhold, og kvinne-mann forhold. Maskulinitet utvikles også i interaksjon mellom kultur, samfunn og individ. En slik relasjonell og ikke-statisk forståelse av mannligheit og maskulinitet er grunnleggende for prosjektet. Det er spesielt tre områder som blir utforsket gjennom prosjektet: maskulinitet og etnisitet, menn og familie og farskapets historie.

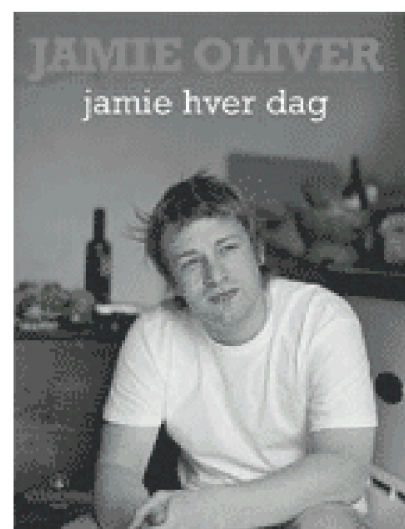
Forholdet mellom minoritet og majoritetsamfunnet

I tråd med en økende oppmerksomhet knyttet til kjønn og etnisitet i det flerkulturelle samfunn, har det vokst fram en essensialisme basert på etniske kategorier, der etnisk identitet etableres som et nødvendig og tilstrekkelig prisme for å analysere og forstå maskulinitetsformer innenfor migrantmiljøer. Prosjektet er skeptisk til en slik utvikling. Forskning viser at etnisitet er uløselig knyttet til det relasjonelle aspektet ved personer og gruppers selvidentifisering og -forståelse vis-à-vis andre kategorier av personer og grupper, og i en analyse av etniske minoriteter vil forholdet til majoritetsamfunnet og andre minoritetsgrupper følgelig være sentralt. Selv om kjønn selvsagt er en viktig dimensjon i det-

te, foregår sentrale sider av det som konstituerer kjønnsformasjoner blant minoritetsgrupperinger på arenaer hvor majoritetsbefolkningen verken er viktige aktører eller definerer rammene for den sosiale samhandlingen; arenaer som heller ikke nødvendigvis er gjenstand for majoritetens interesserte eller kritiske blikk.

Prosjektet har fokusert på et populærkulturelt uttrykk – cricketsporten – som er dominert av menn med pakistansk bakgrunn. Kjønnformasjonene innenfor dette feltet kan både analyseres som en respons på og motstand mot majoritetssamfunnets kategorisering, diskriminering og stigmatisering, og i lys av den betydning cricket

har i utforming av maskulinitetsidealer som i liten grad finner gjenklang i majoritetssamfunnet. En forståelse av denne dobbeltheten er viktig for å kunne oppnå en meningsfull forståelse av kompleksiteten i minoritetsmaskuliniteter.



”Jamie-effekten”

Med utgangspunkt i en intervjustudie av par som kombinerer fulltids yrkesdeltakelse med likestilt arbeidsdeling i familien, analyserer det andre delprosjektet møtet mellom det politiske kravet om økt mannlig deltakelse i familien og framveksten av nye konsumorienterte livsstilsprosjekter. Ett tema i denne analysen er den økte interessen for matlaging blant menn. Studiet viser at denne interessen ikke bare er et produkt av en ny livsstilsorientert konsumkultur – en ”Jamie-effekt” etter den engelske TV-kokken – men også handler om en identitetsmessig tilegnelse av et tidligere kvinnelig konnotert felt. I dette møtet mellom den nordiske likestillingsmodellen og ”Jamie-effekten” omformes både familiearbeidet og kjønnsarbeidsdelingen i familien, og det er disse omformingsprosessene prosjektet fokuserer på.

Andrew Strauss hit 116 to help England set Pakistan 323 to win at Headingley

Utviklingen av farskap fra 1850-årene og framover

I det tredje delprosjektet studeres utviklingen av farskap i norsk kultur fra 1850-årene og framover. Prosjektet tar utgangspunkt i at det er svært lite som er skrevet om faren som en deltager i og for familien. Nå viser det seg at en av grunnene til dette er at menn i de siste hundre og femti år har skrevet svært lite om sin egen (eller andres) rolle som far. Verken i selvbiografier eller i lærde avhandlinger reflekterer menn noe særlig over hvordan de gjør seg som fedre. Nå dukker imidlertid faren opp som en ganske sentral skikkelse både i menns brevskrivning og i skjønnlitteraturen og til dels også i veilednings- og morallitteraturen, slik at det blir mulig å stadfeste at faren i denne perioden ofte levde i en splittet farskapsrolle. På den ene siden som en far i familien, hvor han ofte var nær, omsorgsfull og lekende, og på den andre siden som en far for familien, hvor han som familiens offentlighetssperson måtte påta seg en samfunnsmessig forsørgerrolle. Disse to posisjonene kunne ofte være vanskelig å forene. Først i løpet av de siste tjue årene er det blitt mulig for menn å forsøke å forene disse to aspektene ved farskapet.

j.l.lorentzen@skk.uio.no

Delprosjektene består av:

Marginale idealer? En studie av sammenhengen mellom maskuline idealer og menns praksis blant en gruppe pakistanere i Norge ved Thomas Walle.

Mannlige og kvinnelige identitetsprosjekter i moderne arbeids- og familieorganisasjoner: Polarisering eller samspill? ved Helene Aarseth.

Framveksten av det moderne farskap ved Jørgen Lorentzen.

Noen av de siste publikasjonene fra prosjektets medarbeidere:

Lorentzen, Jørgen: "Ibsen og farskap". I Tidsskrift for kjønnsforskning nr 2/2005.

Lorentzen, Jørgen: *The Role of Men in Combatting Violence Against Women*. Notat for The United Nations Division for the Advancement of Women. Desember 2005. http://www.skk.uio.no/formidling/UN_article.html

Sogn, Hanne, Jørgen Lorentzen & Øystein Gullvåg Holter: *Research on Violence in Norway. Report for EU-project CAHRV* (Coordination action against human rights violation), 2006. http://kilden.forskningsrådet.no/c16877/publikasjon/vis.html?tid=38692&strukt_tid=16877

Lorentzen, Jørgen og Claes Ekenstam (red.): *Män i Norden. Manlighet och modernitet 1840-1940*. Hedemora: Gidlunds förlag 2006.

Walle, Thomas Michael: "Cricket og norskpakistanske mannsfelleskap". I NIKK-magasin 1/2005, s. 44-47.

Walle, Thomas Michael: "Minoritetspappaer i fedrekvotens tidsalder". I Tidsskrift for kjønnsforskning, 2/2005, s. 112-115

Walle, Thomas Michael: "Cricket og lidenskap - populærkultur som tilnærming til studiet av kjønn og etnisitet". Populærvitenskapelig artikkel publisert på internettsiden til IMER-programmet, Norges forskningsråd, 2005.

Aarseth, Helene: "Fleksible fedre". Bokanmeldelse. I Tidsskrift for kjønnsforskning, 2/2005.

Aarseth, Helene: "Kjønn og familie" sammen med Åse Røthing, i: Lorentzen, Jørgen og Wencke Mühleisen: *Kjønnsforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget 2006.

En kjærlighetsgave til SKK

MARIT HALDAR, DR.POLIT

Vi beskriver sjelden kjærlighet rent konkret. I stedet for beskriver vi kjærlighet enten i poetiske vendinger eller som noe det vanskelig lar seg gjøre å sette ord på. Vi sier helst at det er en helt unik følelse. Det er det vi har til felles – at vi definerer den som helt spesiell for hver og en av oss.

Visst er det vanskelig! Jeg har brukt ti år på å sette ord på kjærlighet ved hjelp av hva tolvåringer har fortalt meg. Jeg er nemlig av den oppfatning at tolvåringer har noe å fortelle oss om romantikken og familielivets kjærlighet; noe støtende og noe banalt, noe selvsagt og noe tankevekkende.

Om romantikk tror jeg tolvåringene kan si noe, fordi de befinner seg i vår kulturs mest tydelige overgangsfase. De er i ferd med å parkere barndommen og erobre ungdommen og dens mer glidende overgang til voksendommen. Og omkring tolvårsalderen forvandles jentelus til lidenskap, her døpes lek om til romantikk, her omformes konkurranse til begjær. Og det hele gjøres ganske åpenlyst.

Tolvåringene har også utvilsomt noe å fortelle oss om familieliv. De er unike observatører av hverdagsfamilier. Få voksne har tilgang til andres familieliv slik barn har. Barn går inn og ut av flere hjem daglig, uten at de voksne i hjemmene nødvendigvis lar seg merke særlig av det. De voksne fortsetter med sitt, istedenfor å by på kaffe.

99 fantasifortellinger

Høsten 1996 ba jeg derfor 99 tolvåringer fantasere om framtiden i et heteroseksuelt kjærlighetsperspektiv. Jeg gav dem to forskjellige stiloppgaver, der de i den ene ble bedt om å skrive en fortelling hvor de lot som om de var atten år og skrev en romantisk historie, og i den andre lot som de var trettifem og skrev om seg og sin familie. Halvparten av tolvåringene skrev

den ene oppgaven og halvparten den andre.

Jeg har gjort sosiologi ut av disse fantasifortellingene, og 5. mai 2006 disputerte jeg over avhandlingen *"Kjærlighetskunnskap - Tolvåringers fortellinger om romantikk og familieliv."* Et viktig fokus i avhandlingen er kjønn. Men jeg er i liten grad opptatt av tolvåringenes kjønn. Jeg er opptatt av de kjønnede skikkelsene de skaper i fortellingene, og hver tolvåring skaper minst en mannsskikkelse og en kvinneskikkelse hver - skikkelser som opptrer i ulike aldre og kontekster. Datamaterialet jeg har til rådighet å analysere, består med andre ord ikke av 99 tolv år gamle jenter og gutter, men av flere hundre kjønnede enkelt-skikkelser.

Inspirert av Judith Butlers, Bronwyn Davies' og Rom Harrés post-strukturalistiske feminisme har jeg analysert fram hvilke kjønnede subjektposisjoner tolvåringene forestiller seg at den heteronormative kjærligheten kan tilby.

Bunken av 99 fortellinger har blitt til 22 bunker i ulik størrelse, sortert etter 22 skikkelser jeg har analysert fram. 12 av skikkelsene utgjør kjønnede subjektposisjoner i 12 forskjellige romantikkplott, 10 av dem i ulike familieplott.

Et plott er et begrep jeg har hentet fra narrativ teori og defineres som en grunnidé om hvordan et bestemt forløp henger sammen, ikke kronologisk, mer som en underliggende meningsstruktur. Plottet skaper skikkelsene ved at skikkelsene er posisjoner i plottet.

Doktorgradsprosjektets resultater er med andre ord ordnet i subjektposisjoner og plott.

Jeg vil med en smakebit av tre av disse subjektposisjonene pakket inn i hvert sitt plott, få takke for en faglig inspirerende og lærerik stipendiattid ved Senter for kvinne og kjønnsforskning.

Et romantikkplott

Helteskikkelsen er en hanskikkelse. Han er hentet fra action-genren for å redde kjæresten sin fra brølende løver eller skumle kidnappere. Mange av de tolv år gamle forfatterne skriver kanskje om Helten for å forvisse seg om at de holder god avstand til romantikken. Likefullt er Helten en sentral romantikk-skikkelse. (Action)helten framstiller det kjærlighetsobjekt som de tradisjonelle kjærlighetsromanenes hovedperson drømmer om. For til tross for at actiongenren setter helten opp mot skurken, er heltens egentlige motsetning den betydningsløse, en hvem-som-helst. Og som kjærlighetsobjekt passer således helten perfekt. Kjærlighetsobjektet blir skapt nettopp idet en hvem-som-helst forvandles til Den rette. Helten inngår i den romantikk-varianten som har forvandling som sitt plott. For Helten vedkommende er det snakk om en selvforvandling. Han gjør heldedåder for å skape seg om til en som kan bli elsket.

Tolvåringene har her satt ord på en velkjent mekanisme i mange heteroseksuelle parforhold, at han skal framstå som sterkere enn henne, eller kanskje i større grad at hun skal

framstå som svakere enn ham. For om ikke heltetaktige omstendigheter ligger til rette for det på forhånd, kan hun måtte gjøre seg liten for at de begge skal oppleve ham som stor.

To familieplott

Helten er en skikkelse som har overlevd de sytten årene som har gått siden romantikkplottet i attenårsalderen fant sted. Men offeret er byttet ut. Kjæresten (nå kona) er ikke offeret lenger, hun er et inventar i en stasjonær familie som Helten reiser fra i første setning av fortellingen og kommer tilbake til i siste. Fortellingen handler om helte-toktene hans.

Det er imidlertid den familien som fortellingen ikke handler om, som danner familieplottet Helten inngår i. Helten er subjektposisjonen i en familievariant der plottet er fleksibel, selvfølgelig venting. Heltens familie er fordringsløs, den stiller ikke krav, men er alltid beredt og vil til enhver tid tilpasse seg hans tilstand. Det kreves ikke at han er tilstede for at subjektposisjonen hans i familieplottet er fylt. Posisjonen hans dyrkes mens han er fraværende. Helten er ikke en del av en familie, han har en familie.

Frøken Makeløs kan være en Helt, men da er hennes ektemann verken offer eller den som venter på henne, han er skurken. Både forfatterne bak Helten og forfatterne bak Frøken Makeløs synes å ville tøy oppgaven fra meg til å handle om noe spennende, ikke om ordinært familieliv. Men mens forfatterne bak Helten lar Helten ta familien for gitt, lar ingen av forfatterne



bak Frøken Makeløs henne gjøre det. Frøken Makeløs blir helt i sin egen fortelling ved å la ektemannen være skurken hun enten får skikk på eller forlater.

Familieplottet er morshelliggjørelse. Frøken Makeløs blir en moralsk helt ved å vise omsorgsfull tapperhet. Heltedåden er helst å bestå prøven som god mor i dårlige omgivelser. Desto dårligere forutsetningene er, desto større er seieren hvis hun lykkes i å være god.

Frøken Makeløs kan, om omstendighetene er ille nok, forlate sin ektemann, men aldri godmorrollen. Forlater hun godmorrollen, oppløses familieplottet som hun blir til i som skikkelse. Velger Frøken Makeløs å dyrke et individuelt prosjekt, slik Helten gjør, må hun også velge ikke å bli

mor i utgangspunktet. Da avslører hun mannen sin som skurk før de får barn, og lever et singelliv med eget hundepensjonat.

Ikke i noen av fortellingene fra tolvåringene framstilles en 'dårlig mor', det synes rett og slett som et tabu.

Tolvåringene viser her at heteroseksualiteten som en hegemonisk diskurs har noen mektige mekanismer som stadig går igjen. Med andre skikkelser og plott viser imidlertid tolvåringene at den heteroseksuelle diskurs også er rikholdig. De viser at den ikke kun tilbyr noen få determinerte subjektposisjoner, men flere forskjellige, hvilket gjør de ulike subjektposisjonene mindre determinerte. Dette kan dere lese mer om i avhandlingen min.

Høstens seminarprogram

*Senteret feires 5. september med forelesninger blant annet av Patricia Hill Collins og Beverly Skeggs. I oktober arrangeres den internasjonale konferansen "New forms of intimacy" som tar for seg intimiteter og seksualiteter i de bevegelige grensefelt mellom privat og offentlig. Her deltar blant andre Laurent Berlant, USA, Antke Engel, Tyskland, og Stephen Whitehead, UK. Vi fortsetter med våre "kryssildseminarer" og retter nå det kritiske blikket mot poststrukturalistisk teori og analyse. Feminisme og multikulturalisme fortsetter med hyppige seminarer utover høsten, samtidig som vi lanserer en ny paraplyseminarrekke: Feministisk filosofisk forum, som går ca. en gang i måneden. Mot slutten av semesteret blir det PhD-kurs om "sexual identities" og et to-dagers seminar om kroppens fenomenologi. Seminarer merket med * kan inngå som forskerkurs. Fullstendig omtale, program og eventuelle endringer vil bli lagt ut på denne nettsiden: <http://www.skk.uio.no/formidling/seminarprogram.html>.*

AUGUST

Masteroppgave i kjønnsforskning?

Tid: Mandag 28.8, kl. 1000-1100

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Nye mastergradsstudenter får her muligheten til å treffe andre med interesse for kjønnsforskning og å finne ut av hva Senteret kan tilby.

Faglig ansvarlig: Beatrice Halsaa, SKK.

SEPTEMBER

SKK 20 år!

Åpent jubileumsseminar.

Tid: Tirsdag 5.9, kl. 0915-1700

Sted: Georg Sverdrups hus, vestibyen, Auditorium 1 og Klubben, Blindern

Innledere: Patricia Hill Collins, University of Maryland, USA, Beverly Skeggs, Goldsmith College, England, May-Len Skilbrei, FAFO, samt Hanne Haavind, Nils Axel Nissen, Hege Skjeie, Jone Salomonsen, Johanne Sundby, Wencke Mühleisen og Anja Bredal, alle UiO.

SKK blir 20 år og feirer det med fest og forelesninger i Georg Sverdrups hus. Det blir musikk og morgenkaffe, forelesninger om temaet *Kjønn og kulturell kompleksitet* ved Patricia Hill Collins og Beverly Skeggs. Etter lunsj blir det åtte norske innspill om *Kjønn som prisme og provokasjon*. Det er mottakelse i klubben kl. 16-17, hvor rektor deltar, og hvor man kan lytte til dagens siste forelesning ved Christine Koht og Anne Sandvik Lindmo.

Vi inviterer til gratis lunsj og mottakelse for de som har **meldt seg på innen 25. august til** pamelding@skk.uio.no (merk e-posten LUNSJ og/eller MOTTAKELSE). Forelesningene krever ingen påmelding. Se nettsiden for program. Faglig ansvarlig: Harriet Bjerrum Nielsen, SKK.

Ny-bok seminar: Moderne jenter.

Tid: Fredag 15.9, kl. 1200-1600

Sted: Helga Eng's hus, rom 231.

I mars utkom boka *Moderne jenter. Tre generasjoner på vei* av Harriet Bjerrum Nielsen, SKK, og Monica Rudberg, Pedagogiske forskningsinstitutt, UiO. PFI har tatt initiativ til et seminar

om boka. Kommentar/forelesninger ved Stefanie von Schnurbein, Institutt for Nordeuropastudier, Humboldt Universität, Berlin, Hedvig Ekerwald, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet og Hanne Haavind, Psykologisk institutt, UiO.

Faglig ansvarlig: Ola Stafseng, PFI og Beatrice Halsaa, SKK.

Feministisk filosofisk forum:

Kjønnsforskjellens filosofiske

horisonter.

Tid: Torsdag 21.9, kl. 0915-1100

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Innleder: Lisa Käll, Centre for Subjectivity Research, Københavns Universitet.

Denne nye seminarrekken viet feministisk filosofi, skal etter planen gå 3-4 ganger hvert semester. Tanken er å skape et forum der forskere, studenter og andre med interesse for feministisk filosofi kan møtes, utveksle faglige erfaringer, og kanskje finne nye samarbeidspartnere. Vi håper med dette å samle filosofer som jobber med et feministisk perspektiv og på den måten styrke og synliggjøre dette fagfeltet.

Første kvinne ut er filosofen Lisa Käll. Hennes tema er "sexual difference". Hvordan kan man reformulere ideen om kjønnsforskjell ut over en tradisjonell kjønnsdualisme mellom menn og kvinner, mannlig og kvinnelig? Må kjønnsforskjell nødvendigvis forstås som negasjon, opposisjon eller komplementaritet – eller kan det forstås som radikal annethet?

(Se også PhD-kurs 4.-6.12).

Seminalet vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Ingeborg W. Owesen, SKK.

**Feminisme og multikulturalisme:
Two hot issues from abroad: 'Polygamy' and 'Post-colonial history'.**

Tid: NB: Torsdag 21.9, kl. 1315-1600

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Innledere: Beverley Baines, Queens University Canada og Daniela Hrzán, Humboldt Universität.

Beverley Baines skal snakke om "Polygamy, Religiosity and the Post-Liberal State" og Daniela Hrz n om "Race, Gender and Germany's (post)colonial History."

Seminaret vil foreg   på engelsk.

Faglig ansvarlig: Beatrice Hals  , SKK og Anne Hellum, Institutt for offentlig rett, UiO.

OKTOBER

Feminisme og multikulturalisme – ny forskning.

Tid: Mandag 9.10, kl. 1315-1500

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Innledere: Gro Saltnes Lopez, NOVA og Tone Linn Wærstad, Avd. for kvinnerett, Institutt for offentlig rett, UiO.

Gro Saltnes Lopez snakker om "Foreldre med minoritetsbakgrunn sine erfaringer fra mekling og terapi ved norske familievernk ntor: Håndtering av samlivskonflikter og erfaringer med separasjon/skilsmiss  og samvær med barn". Tone Linn Wærstad skal snakke om "Retten til ikke   bli diskriminert ved skilsmiss . En rettsantropologisk studie av skilte muslimske innvandrerkvinner i Norge."

Faglig ansvarlig: Anja Bredal, SKK.

*** New forms of intimacy: Intimacies and sexualities at the changing interfaces between private and public.**

Tid: Torsdag 12.10, kl. 1000-1700 og fredag 13.10 kl. 1000-1700

Sted: Niels Henrik Abels hus, seminarrommet i 12. etasje.

Forelesere: Lauren Berlant, University of Chicago; Antke Engel, Institute for Queer Theory, Hamburg og Berlin; Stephen Whitehead, Keele University, UK; Thomas Michael Walle; NOVA; Jorun Solheim, Institutt for samfunnsforskning; Sasha Roseneil, University of Leeds og SKK; Arnfinn J. Andersen, Jørgen Lorentzen, Wencke Mühleisen, Helene Aarseth, alle SKK, UiO.

Il pet av de siste tretti årene har det skjedd vesentlige endringer i hvordan kjønn, seksualitet og intimitet forst   og praktiseres. Både mannsforskning og queerforskning har bidratt til   beskrive og analysere disse endringene. Tilnærminger fra disse to forskningsområdene, og fra nyere kjønnsforskning generelt, er utgangspunkt for denne konferansen om intimiteter og seksualiteter i det bevegelige grensefeltet mellom privat og offentlig. Temaer som vil bli belyst er blant annet nyliberalistiske endringer av intimitet, kjønnet intimitet, seksualisering av offentligheter i Norge og endringer i parforhold og vennskap.

Konferansen vil foreg   på engelsk.

Mer informasjon finnes på <http://www.skk.uio.no/English/intimacy.html>.

Påmelding til pamelding@skk.uio.no innen 1. september. Merk påmeldingen "New Intimacies".

Faglig ansvarlig: Turid Markussen, Wencke Mühleisen og Jørgen Lorentzen, alle SKK.

Poststrukturalisme i kryssild I: The defended subject – the psycho-social perspective.

Tid: Mandag 16.10, kl. 0915-1200

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Innleder: Wendy Hollway, Open University, UK.

SKK fortsetter sine 'kryssildseminarer' og retter blikket mot poststrukturalistisk teori og analyse. Poststrukturalismen har bidratt med viktige innsikter når det gjelder språkets, diskursenes, og maktens konstituerende rolle for erfaring, betydningsproduksjon og identitet. Men hva er den mindre god til? Hvor trenger perspektivet   utfordres og suppleres? Alle seminarene vil ta utgangspunkt i en felles case i form av en konkret empirisk poststrukturalistisk analyse. Informasjon om hvilken tekst som vil bli brukt som case, vil bli lagt ut på nettsiden i august/september.

Den første utfordringen kommer fra den britiske professor i psykologi Wendy Hollway som arbeider innen det som kalles "the psycho-social approach", dvs. forsøk på   kombinere sosial og kulturell analyse med en psykoanalytisk forst  else av personlig og emosjonell betyning. Hvorfor plukkes noen, men ikke andre diskurser opp av ulike individer? Wendy Hollway har nylig, sammen med Helen Lucey og Ann Phoenix, utgitt boka *Social psychology matters*, Open University Press, 2006.

Seminaret vil foreg   på engelsk.

Faglig ansvarlig: Harriet Bjerrum Nielsen, SKK.

Feministisk filosofisk forum:**Kjønn og rom i et fenomenologisk perspektiv.***Tid: Fredag 27.10, kl. 1400-1700**Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.*

Innleder: Else Wiestad, Filosofisk institutt, UiO.

Rom og steder er kjønnete på en rekke forskjellige måter, som varierer lokalt kulturer imellom og over tid. Kvinner og menns historie er avtegnet i rommets historie. De betydningene vi tillegger det kvinnelige og mannlige er festet til fysiske rom. Kjønnsskiller manifesterer seg slik like mye materielt som symbolsk. Samtidig søker dagens kvinner å bryte grenser og utforme alternative rom og livsområder.

Faglig ansvarlig: Ingeborg W. Ovesen, SKK.

Poststrukturalisme i kryssild II:**Erfaring som utgangspunkt –****institusjonelle etnografier.***Tid: Mandag 30.10, kl. 1415-1600**Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.*

Innleder: Karin Widerberg, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO.

Karin Widerberg tar i sitt svar til poststrukturalismen utgangspunkt i Dorothy Smiths forståelse av erfaringens betydning i samfunnsvitenskapelig forskning og dataproduksjon og hvordan den empirisk kan utforskes gjennom "a method of inquiry" som kalles institusjonell etnografi.

Faglig ansvarlig: Harriet Bjerrum Nielsen, SKK.

NOVEMBER*** Temaseminar: Biologi, bioteknologi, genteknologi – og kjønn***Tid: Mandag 6.11, kl. 1300-1500 og tirsdag 7.11 kl. 1000-1500**Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.*

Innledere: Merete Lie and Malin

Noem Ravn, both Department of Interdisciplinary Studies of Culture NTNU, Måns Andersson and Tora Holmberg, both Centre for Gender Research, University of Uppsala, Inger Nordal, Department of Biology, University of Oslo, Elvira Scheich, Technische Universität Berlin.

The relationship between biology and gender or nature/culture has always been in focus in gender research. These issues are even more important in contemporary societies by biotechnology and the contestation of boundaries. The aim of the seminar is to continue the discussion, focus on societal consequences and to address the question: Do genes do gender?

Se program på nettsiden.

Seminar vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Christina Mörtberg, Institutt for informatikk, UiO.

Temaseminar: Making and shaping the beautiful body – gender aspects on technology and the body.*Tid: Onsdag 8.11, kl. 0915-1600**Sted: SUM, Sognsvn. 68, 4. etasje*

Innledere: Opplyses senere. Følg med på nettet.

The aim of the seminar is to discuss gender aspects of the recent development of medical technology. Feminists have pointed out that reproductive technologies are part of Western bodies. The legitimization of for instance aesthetic surgery is seldom embedded in medical reasoning but in value systems of late modern society more generally. There is nothing new with technological shaping of the body, neither historically nor culturally. However, the effects of recent trends are more powerful than before as are the possibilities for shaping new bodies. The aim of the seminar is to discuss some of the new trends and their impact.

Seminar vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlige: Marja-Liisa Honkasalo, SKK og Johanne Sundby, IASAM, Medisinsk fakultet, UiO.

Feminisme og multikulturalisme:**Ny litteratur.***Tid: Mandag 13.11, kl. 1315-1500**Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.*

Innledere: Opplyses senere. Følg med på nettet.

Vi leser og diskuterer Marianne Gullestad's siste bok, med særlig vekt på å undersøke kjønnsperspektivet: *Everyday Experiences and Social Images of Nation, Culture and Race*, Oslo, Scandinavian University Press, 2006. Omtale av boken: <http://www.samfunnsforskning.no/page/Publikasjoner//7457/28961.html>

Meld deg gjerne hvis du har lyst til å presentere et utdrag.

Faglig ansvarlig: Rachel Paul, Likestillings og diskrimineringsombudet, og

Anja Bredal, SKK.

Poststrukturalisme i kryssild III:**Kritisk realisme.***Tid: Mandag 27.11, kl. 1415-1600**Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.*

Innleder: Anne Lise Ellingsæter, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO og Ragnild Steen Jensen, Institutt for samfunnsforskning.

Hva gjemmer seg bak begrepet kritisk realisme? Er det 'den tredje vei' mellom empirisme og relativisme/idealisme? Seminar tar utgangspunkt i Andrew Sayers utvikling av kritisk realisme som posisjon, og en debatt i *Feminist Economics* (2003), med blant andre Sandra Harding. Et omstridt punkt er påstanden om at en kunnskapsteori må ta utgangspunkt i en eller annen oppfatning av hvordan verden ser ut.

Faglig ansvarlig: Harriet Bjerrum Nielsen, SKK.

SKK-workshop: The travelling concept of ethnography.

Tid: Torsdag 30.11 kl. 0900-1500

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 505.

Innledere: Opplyses senere - følg med på nettsiden.

Ethnography is a scholarly approach that originates from anthropology. In studies of contemporary society, several of its basic assumptions have been rethought and reformulated. The "field" in a globalizing world is not a bounded place, and current research problems do perhaps not need field work that lasts for years. Fields can be something else than "places", such as the Internet, other virtual networks, and various other transnational contexts and sites in a plural. Interest for ethnography as a theoretical approach and as a method has increased among several scholarly fields. The aim of this workshop is to discuss possibilities for ethnography in interdisciplinary gender studies. Seminaret vil foregå på engelsk. Faglig ansvarlig: Marja-Liisa Honkasalo, SKK.

DESEMBER

Feminisme og multikulturalisme: Diskriminering på tvers?

Tid: Mandag 4.12, kl. 0915-1600

Sted: Helga Engs hus, rom 231.

(Med forbehold om endringer. Følg med på nettsiden.)

På et heldagsseminar ser vi nærmere på begrunnelser for og erfaring med et felles offentlig apparat på diskriminerings- og likestillingsfeltet. Vi stiller blant annet spørsmålet: Hvordan kan man realisere interseksjonalitet i praksis? Judith Squires, professor i Political Theory, University of Bristol innleder om utviklingen i Storbritannia. Det øvrige programmet er ikke

klart, men sett av dagen og følg med på nettsiden.

Seminaret vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Hege Skjeie, Institutt for statsvitenskap, UiO og Anja Bredal, SKK.

*** PhD kurs: Sexual identities.**

Tid: Mandag til onsdag 4-6.12,

kl. 1000-1600

Sted: Georg Sverdrups hus, grupperom 4.

Lecturer: Lisa Käll, Center for Subjectivity Research, Københavns Universitet.

In this course we will deal with the issue of sexual difference and discuss possibilities of rethinking this difference beyond traditional dualist relations between male and female, man and woman, masculine and feminine. With our starting point in feminist thinking which shows dissatisfaction with conceptualizing sexual difference in terms of negation, opposition or complementarity, we will move towards an understanding of sexual difference in terms of radical otherness. The course engages feminist work by for instance Luce Irigaray, Rosi Braidotti, Elizabeth Grosz and Judith Butler. A list of obligatory reading will be available in October. For programme, see <http://www.skk.uio.no/formidling/seminarprogram.html>

Seminaret vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Sara Heinämaa, SKK.

Påmelding merket "PhD-kurs" innen 1.11 til pamelding@skk.uio.no.

Feministisk filosofisk forum: Feminist ethics according to Beauvoir.

Tid: Onsdag 6.12, kl. 1400-1600

Sted: Sognsvn. 70, rom 434.

Innleder: Sara Heinämaa, SKK.

Seminaret vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Ingeborg W. Owesen, SKK.

Philosophy of the body and embodiment.

Tid: Torsdag 7.12 kl. 1015-1700 og

fredag 8.12 kl. 900-1600

Sted: SKK, Sognsvn. 70, rom 434.

Innledere: Lisa Käll, Københavns universitet og Sara Heinämaa, SKK.

The aim of this seminar is to give a thematic introduction to philosophy of the body. We will investigate the topics of sensations, spatiality, and movement, and focus on the phenomena of the skin as a border, the body scheme as a whole, and the body organs as its parts. All participants are asked to read carefully the material delivered in September; the discussions at the seminar will be based on this reading.

A list of obligatory reading will be delivered in September.

Se nettsiden for mer informasjon.

Seminaret vil foregå på engelsk.

Faglig ansvarlig: Sara Heinämaa, SKK.

JANUAR 2007

Nyttårsselskap.

Tid: Torsdag 11.1, kl. 1615

Sted: SKK, Sognsvn. 70,

Allmenningen i 4. etasje.

Nyttårsforedrag, forfriskninger og prisutdeling for fremragende bidrag til kvinne- og kjønnsforskning til en høyeregradsstudent ved UiO. Se nettsiden for nærmere annonsering.

Forskjellige familier

MELISSA GJELLSTAD, GJESTEFORSKER, SKK

I mitt forskningsprosjekt "Familiens fokus i norsk litteratur ved tusenårsskiftet", undersøker jeg hvordan familiens betydning ble representert og skrevet om i 1990-tallets litteratur, og hvordan det ble påvirket av den offentlige diskusjonen og kjønnsforskning om familien i samme periode. Jeg ser på hva slags familiebilder forfattere skaper og stiller spørsmål om hvordan litteraturen påvirker og bidrar til sosiale inntrykk og perspektiver og hvordan den utfordrer mødre, fedre og barn. Hvordan fungerer disse litterære representasjonene i nyere norsk litteratur?

Norsk samtidslitteratur bidrar i stor grad til samtaler om familiens betydning i dag. Bakgrunnsarbeidet for prosjektet stammer fra min doktoravhandling, der jeg jobbet med 1990-tallets såkalte "familieromaner", skrevet av et utvalg av den yngste generasjonen av norske forfattere, for å se hvorfor de fokuserte nesten eksklusivt på mødre og hvordan de representerte dem. Jeg konsentrerte meg om romaner av Roger Kurland, Trude Marstein, Anne Oterholm, Tore Renberg og Hanne Ørstavik.

Mødre

Blant de romanene som dannet grunnlag for min analyse, fremsto mødre under ekstremt press fra samfunnet, venner, familier, og ikke minst seg selv for å være "den ideelle mor". Jeg undersøkte konsekvensene av disse forventningene og holdningene i tekstene og sammenlignet dem med aktuelle teoretiske vurderinger av mødre i litteraturhistorie, litteraturvitenskap og feminisme. Jeg påstod at den nyeste forfattergenerasjonen i Norge på 90-tallet forfattet romaner som forsøkte å fylle fraværet av en tredjebølge feminisme. Analysen konkluderte med at dette ble gjennomført via et klart opprør mot måten ideelle mødre ble beskrevet på. Romanene undersøkte kvinnens maktbruk og -misbruk som mor som en måte å teste grensene for

det akseptable. Den intense sosiale evalueringen av mødre i samtidsnorsk litteratur var mer konvensjonell enn radikal, men det betydde ikke at denne litteraturen ikke kommuniserte opprøret til leserne. Tvert imot åpnet romanene for dialog om hva som menes med å være "en dårlig mor" og dermed hvordan nordmenn forstår morsrollen i dag.

Fedre

Jeg mener disse nye yngre forfatterne skriver noe nytt om familien som ikke har vært skrevet før på denne måten i norsk litteratur. De fleste forfatterne som skrev på 1990-tallet, diskuterte "familien" fra mange forskjellige synsvinkler. Ofte gjentok etablerte forfattere gjenkjennelige framstillinger av familier, samlivsrelasjoner og kjønnslikestilling, mens de som debuterte på 90-tallet ga alternative perspektiver på familiekonstruksjon. Romanene hadde jeg-personer som fortalte hvor vanskelig det var å være mor og far på 1990-tallet.

Mitt nåværende prosjekt utvider avhandlingsarbeidet til å inkludere fedre, for senere å flytte fokus videre til representasjoner av barn. I sommer har jeg begynt å fordype meg i mannforskning for å se hvordan den fra et litterært perspektiv håndterer "moderskapsmaset". Hvordan ser 1990-tallets endringer i farsrollen ut i

norsk litteratur? Lider også fedre fordi samfunnets normer for "det ideelle" er uoppnåelige?

Innhyllet i en antatt kulturell krise og med fokus på en kollektiv reforhandling av ordet "familie", gir 1990-tallets litteratur fiktive iscenesettelser av foreldreskap som kan danne grunnlag for en felles forståelse for et samfunn i forandring. Deborah Pope, Naomi Quinn og Mary Wyer skrev i 1990 at alle mødres historier måtte bli fortalt og hørt for å kritisere den gjeldende moderskapsideologien. Det samme gjelder også farskapsideologi. Prosjektet ønsker ikke å gi en moralsk oppskrift for den heteroseksuelle kjernefamilien; det er heller et ønske om å se mulighetene i og ut over disse rollene i familien og forholdene mellom kjønne og generasjonene. Målet er å la litteraturen vise tendensene gjennom interseksjonalitet og i spenningen mellom ulike perspektiver.

mgjellstad@hotmail.com

Melissa Gjellstad har vært ansatt som lektor ved Indiana University i Bloomington, USA. Hennes bakgrunn er nordisk litteratur og litteraturvitenskap. Hun har en PhD fra University of Washington, Seattle. Hennes doktoravhandling er en kartlegging og belysning av morsrollen slik den framstilles i et utvalg av romaner av den yngste generasjonen av norske forfattere av begge kjønn som debuterte på 90-tallet. Hun var tilknyttet SKK som gjesteforsker sommeren 2006. Fra august begynner hun som post doc. på prosjektet *Forskjellige familier. En undersøkelse av familieforståelser i lovtekster og litteratur* ved Høgskolen i Agder.

Mann i kvinneland

AV RAGNHILD RØTHING, TIDLIGERE MASTERSTUDENT, SKK

I min masteroppgave rettet jeg søkelyset mot mannlige sykepleiere og førskolelærere og hvordan de fortolker kjønn i relasjon til sin arbeidskontekst. Mer spesifikt ønsket jeg å skape kunnskap om hvordan menn håndterer det å jobbe i kvinnedominerte yrker og i hvilken grad de bidrar til å befeste, eventuelt utfordre, tradisjonell arbeidsfordeling og tradisjonelle forestillinger og forventninger knyttet til kjønn i slike kontekster.

Oppgavens temaer belyses gjennom mitt empiriske materiale som er basert på samtaleintervjuer med et utvalg mannlige sykepleiere og førskolelærere. Oppgaven knyttes særlig an til de delene av informantenes fortellinger hvor kjønnete forhold mellom arbeidsliv og yrkesidentitet står sentralt. Mitt kjønns-teoretiske utgangspunkt for oppgaven er sosialkonstruktivisme som forutsetter at kjønn er sosialt konstruert, og at mennesker dermed former, iscenesetter eller gjør kjønn i sin sosiale kontekst. Viktige teoretiske inspirasjonskilder er nyere kjønnsforskning, og da særlig nordiske maskulinitetsstudier.

Et av temaene jeg drøfter i oppgaven er informantenes fortolkninger av sitt yrkesvalg. I materialet finner jeg to hovedtendenser knyttet til yrkesvalg, nemlig yrkesvalget forstått som et resultat av tilfeldigheter og enkelthendelser på den ene siden og yrkesvalget betraktet som et svært reflektert og gjennomtenkt valg på den andre. Disse to fremstillingsmåtene kan se ut som motsetninger, men slik jeg forstår det finnes også noen interessante likhetstrekk mellom disse. Jeg argumenterer i oppgaven for at begge disse måtene å fremstille sitt yrkesvalg på kan forstås som legitime og gjenkjennbare valgstrategier for mange menn, i dette tilfellet menn som har valgt tradisjonelle kvinneyrker. Evnen til å kaste seg utpå og ta sjansen eller å være impulsiv og modig, kan forstås som tradisjonelle maskuline egenskaper. På den andre siden har det å være reflektert i forhold til yrkesvalget, det å være dedikert, in-

teressert og virkelig brenne for jobben, også klare paralleller til tradisjonell maskulinitet.

Informantenes beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer knyttet til å føle seg viktige og ønsket i yrket sitt er et annet tema jeg diskuterer i oppgaven. Mer spesifikt konsentrerer jeg meg her om tre av informantenes argumenter eller "forklaringer" på dette. Disse tre beskrivelsene sentrerer rundt temaer jeg har kalt "for barnas skyld", "for arbeidsmiljøets skyld" og "for yrkets skyld". Det er særlig den delen hvor barnas behov står i sentrum jeg har lagt vekt på. De mannlige førskolelærerne fremhever at de som menn har en spesiell funksjon i barnehagen. Dette knytter de i stor grad til å være rollemodeller for barna, og spesielt er det guttene i barnehagen de ser ut til å føle et spesielt ansvar ovenfor. Dette tolker jeg som uttrykk for en relativ tradisjonell tenkning og praksis knyttet til kjønn. I et kritisk kjønnsperspektiv kan dette tolkes som en form for essentialisme. Samtidig understreker flere av informantene at deres posisjon også kan bidra til å vise guttene alternative maskulinitetsformer hvor det å tørke snue, vise omsorg eller å stå for anti-macho og anti-aggressive holdninger står sentralt. På denne måten kan informantene sies å både reproducere og utfordre tradisjonelle mønstre knyttet til kjønn.

Identitet og selvbylde knyttet til informantenes yrkespraksis er også et tema jeg drøfter i oppgaven. Jeg mener å se tendenser i mitt materiale til at

informantene gjennom en sterk fokusering på såkalte mannlige interesser og egenskaper implisitt tar avstand fra eller distanserer seg fra det de oppfatter som typisk for sine kvinnelige kolleger. Jeg mener med andre ord å se at mine informanter "arbeider" for en form for maskulinisering av yrket og dens praksis i måten de beskriver og forteller om sitt yrke på. Jeg trakk i denne sammenheng blant annet linjer til en studie av kvinnelige sivilingeniører (Kvande, E. & B. Rasmussen: *Nye kvinneliv. Kvinner i menns organisasjoner*, Oslo, 1993), hvor mange av kvinnene i studien ser ut til å være opptatt av å nøytralisere betydninger av kjønn. I motsetning til dette mener jeg å se at mennene i min studie i stedet vektlegger og fremhever betydninger av kjønn.

Mine analyser viser at flere menn i kvinnedominerte yrker ikke nødvendigvis representerer grunnleggende endringer i disse yrkenes kjønnete praksiser. Bildet er likevel ikke helt entydig i og med at flere av informantene også gir uttrykk for at de ønsker å stå for alternative maskulinitetsformer.

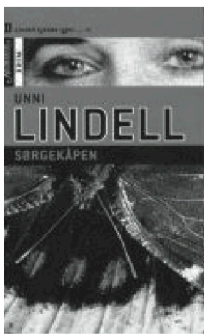
Et ønske er at disse funnene kan bidra til å skape debatt omkring hvorvidt dagens politiske ambisjoner om flere menn i kvinneyrker er en riktig og berettiget strategi, og i den sammenheng hvilke spenninger og dilemmaer knyttet til kjønn en slik politisk innretning kan innebære.

ragnhir@student.sv.uio.no

Etterforskning av kjønn i norske kriminalromaner

AV KAJA HULTGREN, TIDLIGERE MASTERSTUDENT, SKK

Oppgaven er en undersøkelse av Unni Lindells "Sørgekåpen" (2000), Gunnar Staalesens "Ansikt til ansikt" (2004), Tor Edvins Dahls "Skyldig til døden" (2001) og Kjersti Scheens "Den syvende synd" fra 2000. Hovedproblemstillingen i oppgaven er hvordan kvinnelige og mannlige kriminalforfattere fremstiller sine helter og heltinner, og er en komparativ analyse av de utvalgte romanene.



Oppgaven undersøker også det tematiske; om kvinnelige og mannlige forfattere anvender genren som middel til å fokusere på ulike tema.

Analysene av hovedverkene deles i tre deler.

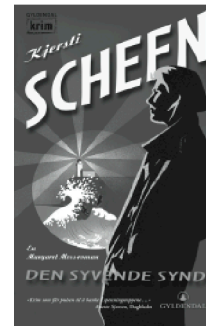
- Kjønnrepresentasjon. Hvordan er kjønn fremstilt? Karakteriseres tradisjonelle maskuline og feminine egenskaper?
- Det sosiale og fysiske rommet. Hva slags rom befinner karakterene seg i privat eller offentlig? Er rommet relatert til kjønn?
- Fremstilling. Kan språk, tematikk og oppbygging av plott være kjønnet?

Oppgaven tar også for seg spørsmålet om forfatterens kjønn: Har forfatterens kjønn betydning i forhold til de tre foregående spørsmålene til romanene? Endelig undersøkes anmeldelser av de fire romanen med utgangspunkt i kritikerens vurdering: Er lesererepsjonen kjønnet?

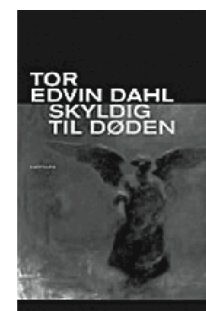
De viktigste funnene i dette tekst-materialet kan sies å være at begge de to mannlige forfatterne har den arketypiske femme fatale-karakteren i sitt persongalleri, mens de kvinnelige forfatterne unngår denne kvinnekarakteren. I romanene med mannlige protagonister finner vi den voldtatte kvinnen, mens de kvinnelige detektiverne står ikke ovenfor denne problematikken. Videre ser det ut til at den frie kvinnelige seksualiteten ikke fungerer når det gjelder de kvinnelige protagonistene hvis dette ikke er fremstilt ironisk og humoristisk. Den mannlige heltene kan ha et utsvevende seksualliv uten å miste sin status som helt, også innen den analytiske krimmen, dette



er ikke tilfelle med den kvinnelige protagonisten innen tradisjonen. Det ser ut til at de kvinnelige anmelderne av disse romanene er enige i vurdering og vektlegging av de ulike elementene, mens de mannlige vurderer romanene



forskjellig. De mannlige anmelderne er opptatt av persongalleriet hvis de ikke liker karakterene, mens kvinnene vektlegger dette uansett om de er imponert over fremstillingene eller ikke.



I Norge er det fremdeles rom for originalitet og fornyelse innen krimgenren. Vi har kvinner som skriver både om kvinnelige og mannlige etterforskere, men ingen kvinner som skriver om den hardkokte mannlige detektiven. Mannlige forfattere skriver om mannlige politietterforskere, og mannlige detektiver. Dahl har til nå vært den eneste mannlige forfatteren som skriver om en kvinnelig detektiv. Det er dermed perspektiver som mangler, og konstellasjoner som ikke er utforsket.

kajaah@student.hf.uio.no

Les også intervju med Kaja Hultgren på <http://kilden.forskningsradet.no/c17251/artikkel/vis.html?tid=39196>

Etikk, kjønn og feminisme

AV MALIKA MAKOUF RASMUSSEN, STUDENT, FILOSOFI, UIO

Er det slik at etikken i et forsøk på å formulere universelle prinsipper for forståelse av moral og handling med vekt på begreper som blant annet rettferdighet, likhet, plikt og dyd kun har tatt hensyn til verdier som tradisjonelt har vært knyttet til menn?

Seminaret "Etikk, kjønn og feminisme" ble arrangert av Etikkprogrammet (UiO) i samarbeid med SKK 1. mars. Ingeborg W. Owesen, stipendiat ved SKK, viste i sin innledning til den økende interessen for både etikk og kjønnsforskning de siste årene, som grunnlag for at en dialog mellom disse forskningsmiljøene nå initieres.

Bygger etiske teorier på kjønne antagelser?

Tove Pettersen, leder for Etikkprogrammet, pekte i sin innledning på at teorier ikke blir produsert i et vakuum og hevdet at våre erfaringer preger vår tenkning. Siden menn har produsert de fleste etiske teorier, fremstår det som rimelig å anta at moralfilosofien/etikken er preget av menns tenkning. I etikken bør vi etter spørre områder ved vår livsverden som berører kvinners erfaringer for å unngå en under-teoretisering av verdier kvinner er opptatt av.

Å fokusere på kvinnelige teoretikere er av stor betydning slik at kvinners tenkning blir integrert i den pågående etiske debatten. Under tittelen *Moralsk frihet og kjønn hos Simone de Beauvoir* viste Pettersen til noen sentrale punkter i Beauvoirs tenkning om menneskets moralske ansvar sett i lys av hennes posisjon som eksistensialist. Vi er både suverene på den ene siden og en del av kollektivet på den andre. Dette utløser en permanent spenning og konfrontasjon med mange valg. Et autentisk liv er å kaste seg ut i livet, fritt og utadvendt og dermed motstå passivitet. Man må transcendere/overskride for at tilværelsen ikke skal bli absurd og den som setter friheten høyest er et genuint fritt menneske. Menn

og kvinners behov for overskridelse er de samme understreker Beauvoir, men viser til en rekke situasjoner som begrenser kvinners frihet. Hun anklager også kvinner for å være medskyldige i sin situasjon og ber dem om selv å bidra til å oppheve frihetens begrensninger.

Er forskjeller i moralsk orientering betinget av kjønn?

Professor Johan Arne Vetlesen tok i sitt foredrag utgangspunkt i Carol Gilligans undersøkelser av moralsk orientering hos kjønnene. Gjennom å undersøke ulike resonnementer omkring moralske problemstillinger fant hun at jenter orienterer seg i retning av omsorg (med utgangspunkt i mellom-menneskelige relasjoner), mens gutter baserer seg på rettferdighetsperspektivet (abstrakte generelle prinsipper). Hun fant at jenter i tenårene fremstod som autonome, hadde egne, klare standpunkt og moralsk integritet.

Noen år senere viste de samme jentene at tilløpet til denne uavhengigheten var forsvunnet. Kvinner slites mellom forpliktelser til nære relasjoner og selvstendighet og møtes dermed med kritikk om egoisme, mens det kanskje handler om et moralsk ståsted: Kan jeg innstå for dette? Gilligan stiller spørsmålsteget ved om patriarkalske samfunnsordninger er målestokk for moralske standarder. Vetlesen tilbakeviser en enten/eller forståelse, og følger her Gilligan som mener at vi bør etterstrebe en balansegang mellom omsorg for andre og omsorg for oss selv. Individet må kunne etterstrebe å leve med begge orienteringer fremfor å fremheve den ene fremfor den andre. Dessuten kan denne spenningen ikke

bare tilbakeføres til samfunnsstrukturer, men forstås på et eksistensielt nivå, understreket Vetlesen.

Kvinnelig symbolikk/metaforikk

Sterk kvinnelig symbolikk/metaforikk er forutsetningen for en reell likestilling. "Gjennom en lesning av Descartes *Om Sjelens Pasjoner* utforsker den belgisk-franske feministiske filosofen Luce Irigaray muligheten for å la undring (l'admiration), den første av alle pasjonene i følge Descartes, utgjøre grunnlaget for en kjønnsforskjellens etikk. Undring innebærer en overraskelse over det som er uvanlig og nytt, og Irigaray mener at undring innebærer en paradigmatisk måte å møte andre på. Undring innebærer å anerkjenne andre som forskjellig fra en selv", forklarte Ingeborg W. Owesen innledningsvis i sin presentasjon. I likhet med Nietzsche, hevder Irigaray at språket er metaforisk og at det blant annet bygger på kroppens morfologi. Gitt menn og kvinners ulike kropp kan de gi opphav til ulike metaforer. Irigarays prosjekt består i et forsøk på å sikre kvinner både likhet og forskjell på en gang, men siden undertrykkelsen av kvinner ofte forklares via "forskjellene", må vi etterstrebe nye begreper med utgangspunkt i kvinners kropp. Likhetskampen ender i en negativ ontologi gjennom å peke på alt kvinner ikke er, slik at vi må skape en ny positiv kvinnelig metaforikk. Dette kan vi oppnå ved at kvinner defineres i relasjon til seg selv.

Med utgangspunkt i Descartes pasjoner, blir "annerledeshet" som overrasker oss gjenstand for undring. I undringen ligger ingen dommer, den har ingen motsats, verken dikotomisk eller hierarkisk, eller er knyttet til godt/ondt og kan slik være innfallsvinkel til en ny etikk.

Kvinneres stemmer passer ikke inn

I sin analyse av Seyla Benhabib, fremhevet stipendiat ved Etikkprogrammet, Vigdis Ekeberg hvordan de dominerende idealene om autonomi i vår kultur bidrar til en neddemping av kvinners stemmer.

Benhabib fremhever den individuelle diskursmulighet og søker en reformering av det moralske selvet der begreper som avhengighet og frigjøring er avgjørende for et moralsk ståsted. Hun kritiserer de universalistiske moralteoriene for ikke å ta hensyn til kvinners stemmer og viser til at selvet konstitueres intersubjektivt. Moral innebærer også spørsmål om det gode liv, og forståelse av det individuelle selvet forutsetter at vi anerkjenner "den andre" med samme moralske posisjon som en selv. Det moralske selvet sett i et historisk perspektiv viser blant annet at mor/ barn-bånd er fortrent, f. eks. i Hobbes "alles krig mot alle", - det moralske selvet oppstår dermed gjennom å temme destruktive krefter i naturtilstanden.

Videre får vi et skille mellom det offentlige og private der fornufstens lover knyttes til det offentlige, det emosjonelle og det relasjonelle til privatsfæren. Universalismen er definert av hvite menn og deres erfaringer har fått en paradigmatisk posisjon. Som moralske mennesker må vi imidlertid anerkjenne vår egen og andres individualitet, slik at universalitet i denne sammenheng blir problematisk. Slik er dialog mellom "virkelige" mennesker en forutsetning for ikke å konstituere "den andre" (kvinnen) som lik en selv. Det moralske selv er moralsk når det anerkjenner den andre.

malika@womensvoiceweb.com

Desifeminist? Black feminist? Individualist?

Agenda for nye generasjoner norske feminister

AREZO BANAFSHEH, STUDENT SOSIOLOGI, UIO

Dette var temaet for årets 8. mars arrangement. Vi skulle ta opp tråden etter fett nr. 3/05 "DESI IN DA HOUSE Våre nye feminister" og invitere til refleksjon om hva som rører seg blant unge feminister. Ved å fokusere på feminister oppvokst i Norge med minoritetsbakgrunn, ville vi stille følgende spørsmål: Hvilke utfordringer og tanker er sentrale, hvilke identiteter er tilgjengelig, hvordan er handlingsrommet?

Med oss av foredragsholdere hadde vi Kelechi Uwalaka fra African Youth in Norway; Hong Pham, frilansjournalist og Nuray Yildirim som er student ved UiO. Foredragsholderne var opptatt av å fortelle om seg selv, om sine egne erfaringer som jenter/kvinner med minoritetsbakgrunn og om hvordan det har vært for dem å integrere deres feministiske forståelse i det vestlige samfunnet.

Hong Pham og Nuray Yildirim mente at de lettere kunne identifisere seg med kvinnekampen på 70-tallet, de mente videre at kvinnekampen for minoritetjentene arter seg annerledes enn den gjør for hvite feminister. De gjorde det klart at de ikke ville at vestlige kvinner skulle tale på vegne av svarte kvinner, som en av dem sa: "Vi ønsker ingen veldedighet". Nuray mente videre at det er innholdet i kampsakene som er viktig, ikke hva slags begreper vi bruker.

Alle tre tok avstand fra å bli plassert i bås, de var imot kategorisering av minoritetskvinner og de kjente seg heller ikke igjen i disse kategoriene. I motsetning til 70-talls feministene som gjorde opprør mot sine mødre, mente de at de kjempet sammen med sine mødre siden både mor og datter opplevde samme strukturelle diskriminering. Både Nuray og Hong trakk frem sine foreldre som sterke og solide og som deres inspirasjonskilde. Nuray understreket betydningen av å ha en sterk mor som gjorde motstand i privatsfæren.

Når disse tre jentene - inkludert meg selv - vokser opp i et samfunn hvor man ofte opplever å bli stigmatisert og plassert i en bås man ikke kjenner seg igjen i, er det veldig fristende å ikke bare ta avstand men også gjøre opprør mot den rollen man får tildelt av samfunnet.

Hong viste opprøreren i seg ved å begynne med å fortelle positive ting om seg selv fordi hun mente at det var altfor mye negativ omtale av jenter og kvinner med innvandrerbakgrunn. Ved å fortelle hvordan foreldre hennes har støttet henne og at spesielt faren alltid har vært feminist, ville hun kanskje ta avstand fra det bildet mange har av innvandrerforeldre. Ikke minst ved å fortelle at hun hadde en norsk kjæreste - ville hun kanskje vise oss at hun var en "normal" jente og ikke en som er gjennomsyret av kultur, men heller en som ikke er integrert i det "norske kulturen."

Selv har jeg gjort små opprør hele livet. Etter å ha vokst opp med spørsmål som: Får du lov til å være med i svømmetimen? Får du lov til å ha kjæreste? Får du lov til å sminke deg? Svarte jeg i en alder av 13 år like gjerne igjen med å bruke flere kilo sminke og bli en av de "tøffe" på ungdomskolen. Jeg skulle bevise for alle at jeg kunne hvis jeg ville! Men fortsatt føles det som om jeg må gjøre små opprør hele tiden, på en måte for å passe på at folk ser meg som meg.

arezo_@hotmail.com

Seksualitet i likestillingstrøbbel

BERET BRÅTEN, HANNE STØRSET, KILDEN OG ANNE SÆBØ, SKK

"Forestillingen om en likestilt seksualitet er en illusjon", fastslår filosofen Knut Kolnar i boka "Mannedyret. Begjær i moderne film".

En mulighet er selvfølgelig å godta den påstanden, og i stedet konsentrere seg om andre problemstillinger. Men som blant annet Harriet Bjerrum Nilsen har påpekt, har det for kvinnefrigjøringen vært en hovedutfordring å omdefinere begrepet "offentlig kvinne" til å bli både et politisk og et seksuelt subjekt. Kampen for dette er noe tre generasjoner kvinner har felles. For frihet handler ikke bare om økonomi, politikk, velferd og omsorg. Det handler også om seksualitet. Men hvordan går det med frigjøringsprosjektet dersom seksualiteten ikke kan likestilles? Skal vi bare legge alt som har med, i alle fall heteroseksuelt begjær og seksuell aktivitet, til side – og i stedet satse lesbisk og homofilt? Er det nå så sikkert at lesbisk og homofil sex er likestilt, forresten?

Innenfor den nordiske likestillingsdiskursen har iveren etter å fokusere på kropp, seksualitet og begjær – ikke vært påtrengende. Det satte Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo og Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK), seg fore å gjøre noe med. Så over tre dager i midten av juni, pågikk konferansen "Heterosexual desire in gender equality discourse: A point of trouble?" i et auditorium på Universitetsbiblioteket. Der viet man seg til spørsmål som: Hvordan påvirker manglende tematiseringer og motsetninger i diskurser om feminisme og likestilling mulighetene for å uttrykke og forstå heteroseksuelt begjær? Hvordan forholder unge kvinner og menn seg til sitt begjær og sine erotiske fantasier? Må erotiske fantasier som spiller på tradisjonelle subjekt-objekt relasjoner mellom kvinner og menn avvises? Og ville et språk for "likestilt heterosek-



Foto: Beret Bråten

Prosjektleder Anette Dina Sørensen, NIKK.

suelt begjær" hindre subjekt - objekt-posisjoner?

Porno og frigjøring – før og nå

Danske Anette Dina Sørensen, som leder forskningsprosjektet "Unge, køn og pornografi i Norden", startet med et tilbakeblikk på nordiske diskusjoner om seksuell frigjøring og porno gjennom de siste tiårene fram til i dag. I sitt foredrag var hun blant annet opptatt av det hun kaller mainstreaming av pornografi. Det vil si prosesser som slipper pornografien ut av et relativt lukket univers, inn i massekulturen som et allment akseptert, ofte idealisert, element. Volumet øker og pornografien blir lettere tilgjengelig for flere gjennom internett. Samtidig viser allmenne medier stadig større interesse for feltet, gjennom reportasjer og intervjuer om film, strippeklubber og pornomodeller. Og musikkvideoer, reklame og mote-reportasjer henter symboler og estetikk som referer til pornografiens univers. – Noen mener denne utviklingen re-

flekterer den seksuelle frigjørings høydepunkt. Andre er mer kritiske og peker på at en utvikling forkledd som frigjøring, primært er drevet av økonomisk spekulasjon, sa Sørensen. Sentralt i diskusjonen står den kjønns-politiske kritikken av pornografien som konvensjonell og ekskluderende hva det kvinnelige begjæret angår.

Sørensen mener det finnes en blind flekk i forståelsen av den seksuelle frigjøringsprosjektet. – Den handler om at også frigjort seksualitet er en kulturell konstruksjon. Når man ikke erkjenner dette, men i stedet hevder å referere til rene menneskelige behov, reproduseres, legetimeres og naturaliseres en seksualitetskultur med utgangspunkt i eksisterende maktstrukturer, understreket hun, og la til: – Vanlig pornografi er utilstrekkelig, siden den som regel er laget med utgangspunkt i det mannlige, heteroseksuelle blikket. En utvikling av pornografien i retning av større mangfold enn dette, er etter min mening et viktig demokratisk krav.

Fra pene piker til selvstendige jenter

Harriet Bjerrum Nielsen, professor ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning UiO og Monica Rudberg, professor ved Pedagogisk forskningsinstitutt, UiO, har intervjuet tre generasjoner unge kvinner; bestemødre født 1910 til 20, mødre født 1940-50, og døtre født 1971-72. Forståelsen av heteroseksuelt kvinnelig begjær har endret seg fra generasjon til generasjon. – Kvinners vei mot å bli anerkjent som et begjærende subjekt, på lik linje med menn, har vært lang og stormfull, slo de to professorene fast. Dette var definitivt ikke unnagjort i løpet av noen år midt på 1970-tallet. Kanskje er jobben enda ikke gjort. For selv om sammenheng og uttrykk veksler, finnes det i alle tre generasjoner en særskilt kategori for

unge jenter som har for mye sex, eller sex på gal måte, påpekte Bjerrum Nielsen og Rudberg. – Kategorier som i de fleste tilfeller har vært knyttet til arbeiderklassejenter, men som på den måten også har fungert som en dobbel trussel for middelklassejentene.

For bestemødrene var det viktig å ikke få rykte som lettsindig og "billig". For mødre generasjonen var ikke de moralske påbudene lenger like absolutte, men det gjaldt å ikke bli stemplet som "flyfille" eller "lett på tråden". Blant de yngste jentene eksisterer også risikoen for å få et rykte dersom man "roter med" for mange. Samtidig er det klart hva en ordentlig jente er; hun er først og fremst selvstendig. Hun har sex når hun selv har lyst, og slett ikke dersom gutten presser henne. – Idealet om den selvstendige jenta er i ferd med å drepe begrepet "billig" – men det skaper også en annen kontrast; jenta som ikke kan håndtere presset, som ikke er autonom nok, sa Bjerrum Nielsen og Rudberg.

Ambivalens

Dagens unge jenter var i fokus i den svenske forskeren og ungdomsarbeideren Lena Bergs innlegg om 15-åringers forhold til pornografi. Jenter hun har intervjuet til sitt doktorgradsprosjekt, lever med doble standarder. – Heteroseksualiteten er som en russisk rullett, sa Berg. Jentene skal være tilgjengelige, men ikke for tilgjengelige. Jentene balanserer som best de kan for å passe inn. Slik de også balanserer i forhold til pornografi. – På den ene siden kjenner de fysisk tenning av pornoen, på den andre siden synes de porno er ekkelt, fortalte Lena Berg. Jentene problematiserer at de er opplært til ikke å like porno, mens kroppslig opphisselse oppfattes som en naturlig refleks. – Jentene ønsker at sex skal være gøy, samtidig som de takler motsetningsfylte følelser og signaler hele tiden, sa Berg. De formidler løsninger for å passe inn i en mal for hvor mye og hva

slags sex en jente kan ha, uten å stemples som upassende. Jentenes egen lyst blir dermed ikke så lett å få øye på eller finne ut av for jentene selv, og for de som skal forske på den.

Jenter bak antologien *Rosa Prosa. Om jenter og kåthet* som kom ut i Norge 8. mars, representerte den yngre generasjonen feminister på konferansen. Tonje Tornes, en av redaktørene for boka, samt bidragsyterne Martine Aurdal og Maria Børje snakket om bakgrunnen for antologien, deres individuelle bidrag, mottakelsen og debatten i etterkant av boka. Rosa Prosa - jentene gjorde det klart av unge jenter i dag fremdeles føler de har en kamp å kjempe for sin seksualitet, at de føler seg hemmet når det gjelder å komme i kontakt med sin kåthet og forene den med det politiske korrekte. Slik Martine Aurdal uttrykker det i boka: "Jeg har stanset meg selv midt i en fantastisk fantasi, og innsett at det var fornedrelse og undertrykkelse jeg nettopp tente på". Visse fantasier forblir politisk ukorrekte, og den nye seksuelle åpenheten og friheten til å uttrykke og leve ut sitt begjær - for eksempel med pulevenner eller "friends with benefits" - innebærer også en ny type emosjonell sårbarhet. Vel kan det være ukomplisert å ha en pulevenn – en det ikke finnes de samme forpliktelsene til som en kjæreste, men hva om man blir forelsket? Da blir det komplisert.

Hva er mannlig heteroseksualitet?

Den svenske medieforskeren Anja Hirdman, tok utgangspunkt i bilder i manne- og jentebilder, og på nettsider hvor ungdom legger ut bilder av seg selv. Hun konstaterte at kvinner settes til skue i intime settinger, også i jentebilder og i jenters selvpresentasjoner på nettet. Den mannlige seksualiteten beskrev hun som et fravær av mannskropper. Guttene eller maskuliniteten

er definert gjennom hva de/den ikke er. Hirdman ønsket dermed å sette fokus på det hun kalte en privilegert posisjon som ikke-definert, et uberørt område av individualisme. Som subjekt har mannen det privilegium at han ikke trenger å vises. Hirdman etterlyste diskusjon om hva mannlig heteroseksualitet og maskulinitet er.

Thomas Johansson, som er professor ved Universitetet i Göteborg, har helt siden starten av 1990-tallet jobbet med ungdomsforskning. I sitt innlegg vektla han at maskuliniteten er i endring. Det pågår blant annet en diskusjon om farskap og fedre, og det foregår det som kan kalles en estetisering av den mannlige kroppen. Unge menn kjenner et krav om å ha perfekt bygget kropp – og de er usikre på hva maskulinitet er, på hva det vil si å være mann.

Professor i sosiologi, Willy Pedersen, snakket også om unge menn. Han har undersøkt norske unge kvinner og menns (19-23 år) forhold til onani. Dette er noe 95 prosent av guttene og 75 prosent av jentene har bedrevet siste år, guttene oftere enn jentene. Når man undersøker sammenhengen mellom onani og kvalitet på sexlivet – slik de unge selv bedømmer dette, synker kvaliteten av menns sexliv med hyppigheten av onani. For kvinnene var det ingen slik sammenheng. Og mens det finnes en diskurs om kvinnelig onani som frigjørende, og det er mulig å få kjøpt dildoer og vibratorer i Oslos beste handlegater, er tilsvarende "leketøy" for menn noe som hentes på posthuset i nøytral innpakning. – I dagens diskurs rundt seksualitet konnoterer onani for kvinner modernitet, selvstendighet, frihet og vilje til å utforske nytelse og sensualitet. Mannen som masturberer er imidlertid fortsatt en ensom og stusselig skikkelse, sa Pedersen.

Foto: Beret Bråten



Professor Lynne Segal, UK.

Må vi disiplinere våre fantasier?

Lynne Segal, professor i psykologi og kjønnsstudier ved Birkbeck College University of London, viste til psykoanalytikerens Adam Phillips som har uttalt at: "If sex isn't troubling, you're not having sex". Hvorfor? spurte Segal, og svarte selv at i vårt daglige liv tilstreber vi etter autonomi, men våre seksuelle fantasier unnslipper – og i fantasiene kan det også finnes bilder av passivitet og objektivisering, av krenkelser og erobringer.

Skal vi så disiplinere våre fantasier? Kanskje heller diskutere og forsøke å forstå kompleksiteten i intimitet og begjær – for så å komme fram til hvordan vi kan engasjere oss seksuelt i forhold til andre på en gjensidig måte, på måter som gjør at man bekrefter hverandre, framfor å utnytte og misbruke hverandre, understreket Segal. Hvis man lar seg paralisere av sine egne kompliserte følelser, eller fornektet dem, så er det langt mer skadelig - både for en selv og andre.

Segal etterlyste ettertanke og åpenhet i diskusjoner om seksualitet, og seksualundervisning i skolen som er sensitiv og som gir ungdom økt selvtilit, trygg-

het og handlekraft. Hun mener en slik seksualundervisning vil være det motsatte av den kikkermentaliteten som preger mye av dagens seksualkultur og reality-TV, for ikke å snakke om den konservative religiøse tenkningen som preger blant annet den amerikanske regjeringen. – Forsøk på å bevare ungdoms uskyld legger begrensninger på kunnskaper om seksualitet, sa Segal.

Porno – en mulig kilde til endring

Flere av innleiderne fortalte at de har beveget seg fra å være pornomotstandere til å ønske seg god porno, eller se porno som ikke kun negativt. Anne Sæbø, som det siste året har vært gjesteforsker ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning i Oslo med prosjektet: "Sex, porn and censorship: what's in it for women? Investigating the potential of new feminist pornographies in a post-modern context", omtalte seg som for porno. I sitt innlegg la hun vekt på pornografiens potensial for overskridelse og utvikling. – Kanskje er det slik at vårt erotiske språk er befengt av den patriarkalske arven. Da kan vi selvsagt velge å avskrive det erotiske språket, men mitt poeng er at vi, som kvinner, dermed også avskjærer oss fra vårt eget begjær. Den feministiske pornografien velger å leke med språket, og slik oppstår muligheter til endring, sa Sæbø.

Agnes Bolsø, førsteamanuensis ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU, tok utgangspunkt i en pornofilm laget av lesbiske for lesbiske: *Madame and Eve*. Må ikke alle produsenter av erotikk og pornografi appellere til det som allerede er kodet som erotisk for oss? spurte hun. Må ikke også alternativ porno spille på opphisselsen som ligger i å bryte tabuer, i skyld og skam? Bolsø fastslo at filmen *Madame and Eve* har ingredienser fra pornoindustrien. Det spilles på distinksjoner mellom svart

og hvit, leder og underordnet, uskyldig og kompetent, passiv og aktiv, penetrerende og penetrert, sykepleier og pasient, den som ser og den blir sett. – Det som ikke spilles på i denne filmen er kjønnsforskjell. I det meste av pornografien er forskjellene nevnt ovenfor knyttet til kjønn. Det vil si: forskjeller samvirker med kjønn på et uendelig antall måter, slik at dette blir forstått erotisk. I alle fall av noen, påpekte Bolsø. – I *Madame and Eve* har man ikke benyttet seg av dette, og vi får en slags feminin-feminin-porno, som nå også er i ferd med å bli en subsjanger av lesbisk porno. Men kan det virkelig fungere som erotisk for noen, når kjønn settes ut av spill? Går grensen for porno ved kjønn? Kanskje ikke. Sadomasochistisk porno spiller heller ikke nødvendigvis på kjønn. Det er tankevekkende at en subsjanger som bare handler om kvinner og det kvinnelige, har felles trekk med S&M. Det er et signal om at vi gjerne kan prøve å forstå mer av forholdet mellom lyst, makt og kjønn, sa Agnes Bolsø.

Professor Linda Williams, University of California, Berkeley, holdt det avsluttende foredraget der hun tok for seg en del nyere europeiske filmer med eksplisitte seksuelle skildringer (Michael Winterbottoms *9 songs*, Patrice Chéreau's *Intimité* og Catherine Breillat's *A ma Seur*). Williams poeng er at selv om disse filmene skiller seg ut ved sin eksplisitte og grafiske skildringer av seksualitet, gjør de det ikke klarere hva seksualitet er. På den annen side fanger disse filmene via sine skildringer av seksualitet langt mer nyanserte og kompliserte emosjonelle sider ved seksualitet enn lyst og nytelse. De skildrer også skam, usikkerhet, desperasjon, isolasjon og ensomhet. Seksualitet forblir en viktig, men trøblete eksistensiell sak - selv i en tid da det overfladisk seksualiserte har invadert offentligheten.

beret@kilden.forskninggradet.no

Hva foregår av kvinne- og kjønnsforskning på fakultetene og instituttene ved UiO?

Jus: Avdeling for kvinnerett

1. Hvordan er interessen for kvinne- og kjønnsforskningsspektivet blant studenter og kolleger?

Kvinnerett er en juridisk disiplin og en egen avdeling ved Institutt for offentlig rett. Faget sprang ut av "Fri rettshjelp for kvinner" et aksjonsforskningsorientert rettshjelpstilbud som ble opprettet av studenter og lærerne Tove Stang Dahl og Kirsti Strøm Bull i 1974.

Det første kvinnerettslige arbeidet "Juss og juks" av Tove Stang Dahl, Kjersti Graver, Anne Hellum og Anne Robberstad kom ut i 1975. Det var en kritisk analyse av likestillingsprinsippets vikeplikt i forhold til religionsfriheten, forhandlingsfriheten og næringsfriheten i daværende regjeringens første forslag til lov om likestilling mellom kjønnene. Dette perspektivet er like sterkt fremme i dagens debatt om hvorvidt FNs kvinnekonvensjon skal ha samme status i norsk rett som andre menneskerettighetskonvensjoner.

Kvinnerettslitteraturens likhetsperspektiv har utviklet seg fra å omfatte ulikhet mellom kvinner og menn til ulikhet mellom ulike grupper kvinner, for eksempel som fødende, omsorgsarbeidende og deltids lønnsarbeidere. At kvinner ikke bare diskrimineres på grunn av sitt kjønn, men også på grunn av rase, etnisitet, religion, alder eller funksjonshemming, såkalt multipl diskriminering, er en av dagens utfordringer.

Interessen for kvinnerettens forskning og undervisning sprenger fagets, fakultetets og landets grenser. Kursundervisningen i likestilling og diskrimineringsrett og internasjonale kvinne- og menneskerettigheter er ikke begrenset til juridiske studenter, men inngår som en del av SKKs

bachelorgrad og ERASMUS programmet. Avdeling for kvinnerett har siden 1989 deltatt i undervisnings og forskningssamarbeid med universiteter i tredje verden. Det har blitt opprettet diplomkurs i kvinners menneskerettigheter i Pakistan og mastergrad i kvinnerett for det sørlige og østlige Afrika ved Universitetet i Zimbabwe. Avdelingens lærerstaber internasjonal med både Kirsten Ketscher fra Københavns Universitet og Shaheen Sardar Ali fra School of Law i Warwick/Peshawar University som professor II. I tilknytning til kvalitetsreformen har Avdeling for kvinnerett, i samarbeid med fakultetets likestillingsutvalg, laget en masterplan for integrasjon av kvinne- og kjønnspektivet i alle de obligatoriske fagene. Vi ser spent fram til en midtveisevaluering av dette tiltaket som også skal fremme tverrjuridisk undervisning.

2. Hvilken forskning pågår innen feltet? Hvilke spørsmål er man opptatt av for tiden?

Rettens internasjonalisering, særlig EU-rettens og menneskerettighetenes betydning for kvinners rettsstilling, er et gjennomgående tema i dagens kvinneverettsforskning. Elisabeth Vigerusts doktorgradsarbeid, med fokus på graviditetsdiskriminering, var i så måte banebrytende. I Helga Aunes doktorgradsarbeid står EU-rettens betydning for deltid som et aspekt ved det fleksible arbeidsliv, sentralt.

Norges høye utenrikspolitiske profil som bistands-, menneskerettighets- og likestillingsnasjon aktualiserer spørsmålet om hvordan FNs kvinnekonvensjon kan utnyttes som redskap for å bedre kvinners stilling i tredje verden. Hvordan internasjonal og nasjonal rett inngår i samspill med lokale normer og praksiser er et gjennomgående tema

når det gjelder fattige kvinners rett til livsopphold i skjæringsfeltet mellom familie, helse, vann og landrettigheter. Anne Hellums doktorgradsarbeid tok for seg barnløshet ut fra et slikt perspektiv. Ingunn Ikdahl er i gang med en doktorgradsstudie om formalisering av de fattiges eiendom fra et kvinne og menneskerettighetsperspektiv, et tema som er høyaktuelt i forhold til Norges initiativ til opprettelse av Den internasjonale høynivåkommisjonen for bekjempelse av fattigdom.

Hva skjer med kvinners og barns stilling i det nye flerkulturelle Norge? Religiøs og kulturell pluralisme gir seg i dag utslag i et bredt spekter av praksiser når det gjelder ekteskap, familie, skolegang, arbeidsforhold og klesdrakt. Grensedragningen mellom statens plikt til å beskytte kvinner og barns rett til likestilling og selvbestemmelse og beskyttelse av religionsfriheten, gir opphav til en rekke juridiske utfordringer som Vibeke Blaker og Julia Kohler tar for seg i sine doktorgradsprosjekter. Farhat Taj Andersen vil i sin doktorgradsstudie se nærmere på hvordan muslimske innvandrerkvinner med pakistansk opprinnelse håndterer de ulike formelle og uformelle rettsreglene som har betydning for deres liv; herunder norsk rett, pakistansk rett, islamsk rett og sedvane.

Disse forskningsutfordringene er i høy grad tverrjuridiske og tverrfaglige. Kvinneretten deltar i flere forskningsprosjekter og nettverk som tar opp tilgrensende problemstillinger. Disse er blant annet Det juridiske fakultets forskergruppe *Rettigheter, individer, kultur og samfunn* (RIKS), forskningsprosjektet *Demokrati, menneskerettigheter og kjønn* (DEMROK) og *Kulturell kompleksitet i det nye Norge* (KULKOM).

3. Hva skrives det hovedoppgaver om innen kk-feltet?

Er ulik prising av sterilisering for kvinner og menn lovlig? Dette temaet behandles i hovedfagsoppgaven til Trine Gamst som omhandler kvinners diskrimineringsbeskyttelse innen helsevernet. Julia Kohlers tok i sin oppgave for seg forholdet mellom kvinnekonsensjonen og den såkalte gender mainstreaming strategien i FNs freds- og demokratibyggingsarbeid i Afghanistan. Tone Wærstads avhandling, som nettopp er levert, tar for seg muslimske kvinners rett til lik skilsmisse etter norsk rett og FNs kvinnekonsensjon. Med utgangspunkt i livshistoriene til ni kvinner belyser avhandlingen mekanismer som fører til multipl diskriminering. Ved å la kvinnene det gjelder komme til orde kaster avhandlingen nytt lys over debatten om innvandrerkvinnens skilsmisserettigheter.

HILSEN ANNE HELLMUM

HF: Allmenn litteraturvitenskap

1. Hvordan er interessen for kvinne- og kjønnsforskningsperspektivet blant studenter og kolleger?

Fagmiljøet i allmenn litteraturvitenskap har veldig god kjønnsbalanse blant de fast vitenskapelig ansatte: Seks kvinner og fem menn. Alle de kvinnelige ansatte, men vel ingen av de mannlige, har i sin forskning også arbeidet med kvinnelige forfatterskap eller spørsmål knyttet til kjønn og kreativitet, estetikk eller litterær institusjon. Interessen er derfor klart tilstede, i hvert fall blant de kvinnelige ansatte og blant svært mange av studentene. Det er også allment stor

forståelse for behovet for kvinne- og kjønnsperspektiv i undervisningen og innlemming av kvinners litteratur på pensum, men vi er noen få som stadig må passe på at dette også skjer i praksis. Blant annet har vi fått inn feministisk perspektiv og litteratur av kvinnelige forfattere på alle obligatoriske emner, og vi tilbyr sammen med kunsthistorie emnet Kjønn og estetikk som er på 3000-nivå og har jevn studenttilstrømming. Høsten 2006 underviser Irene Iversen i feministisk litteraturteori på masternivå.

2. Hvilken forskning pågår innen feltet? Hvilke spørsmål er man opptatt av for tiden?

Det er ingen større fellesprosjekter i kvinne- og kjønnsforskning på gang akkurat nå. Her satser et par av oss på å komme sterkere tilbake med det nye forskningsprogrammet til Norges forskningsråd. Forskingen som foregår hos den enkelte for tiden er knyttet til forfatterskap og biografi (Irene Iversen om Torborg Nedreaas), genre, motiv, diskurs og kjønn (A.B. Rønning om robinsonaden). Blant nye og aktuelle temaer i litteraturforskningen nå er tekstualitet og interseksjonalitet, kjønn og multikulturalisme og en av stipendiatene, Tonje Vold, arbeider på dette feltet med en avhandling om J.M. Coetzee.

3. Hva skrives det hovedoppgaver om innen kk-feltet?

Mange oppgaver dreier seg om kvinnelige forfatters estetikk og om forestillinger om kjønn i skjønnlitteratur og essayistikk. Her arbeider også et par studenter med barnelitteratur. Flere skriver om kjønnsbestemte trekk ved litteraturkritikkens vurderinger og kanoniseringer, eller de tar for seg

betydningen av kjønn i lesningen og i den litterære offentligheten. Det skrives også oppgaver om drama ut fra et performativitetsperspektiv der også Judith Butlers teorier er et viktig grunnlag.

HILSEN ANNE BIRGITTE RØNNING

HF: Kunsthistorie

1. Hvordan er interessen for kvinne- og kjønnsforskningsperspektivet blant studenter og kolleger?

Ganske stor interesse og potensielt stor, men avhengig av om vi har gode undervisningsopplegg, og der mangler det en del på ressurser. Veiledning på master- og hovedfagsnivå blir prioritert. Det er god vilje til integrering av kjønnsperspektiv på de fleste undervisningsområdene.

2. Hvilken forskning pågår innen feltet? Hvilke spørsmål er man opptatt av for tiden?

Kunsthistorie får sin første dr.art. avhandling basert på feministisk teori i september, Kristine Kolrud: "Women in the Service of Women", om tre italienske kvinnelige renessansekunstnere som arbeidet for dronninger/fyrstinner. Vi har et par unge kandidater som ligger i startgropa for stipend, håper vi. Interessen ligger i retning av ikonografiske analyser basert på kjønnsteori.

3. Hva skrives det hovedoppgaver om innen kk-feltet?

En blanding av oppgaver om kvinnelige kunstnere og oppgaver om kjønnsteoretiske verksanalyser, oftest i kombinasjon.

HILSEN ANNE WICHSTRØM

FEMCIT: Første fase fullført!

AV BEATRICE HALSAA, PÅTROPPEDE SCIENTIFIC DIRECTOR I FEMCIT

Vi lever i akronymenes tidsalder, i alle fall i EUs forskningssystem. Den som skal søke penger fra Brussel er nødt til å lære seg sjargongen. For min del er det for eksempel slik: FEMCIT er et IP i EUs FP6, P7.2.

Det betyr at prosjektet "Gendered Citizenship in Multicultural Europe: the Impact of Contemporary Women's Movements" – med oppstart i februar 2007 – er et integrert prosjekt (et IP, ikke et NoE Network of Excellence, heller ikke et STREP Specific Targeted Research Project eller et annet av EUs virkemidler) i det 6. rammeprogrammets 7. prioritet (området "Citizens and governance in a knowledge based society" del 2 "Gender and Citizenship in a Multicultural Context".



Ledergruppen i FEMCIT. Fra venstre: Beatrice Halsaa, (SKK, UiO), Tone Hellesund (UiB), Sasha Rosenell (UK) og Solveig Bergman (NIKK).

Det er viktig å avmystifisere jungelen av akronymer i EU-systemet, fordi forskjellen mellom å søke om midler til et IP og et NoE er at det følger forskningspenger med et IP, mens det "bare" følger nettverksmidler til reiser og lignende med et NoE. Vi som er med i FEMCIT – 15 forskere fra 10 land i EU/EØS – kan derfor glede oss over finansiering av forskning på et felt vi har vært opptatt av lenge: Kvinnebevegelsens betydning for kvinners medborgerskap i Europa fra slutten av 1960-tallet og framover.

Søknaden passerte terskelen første gang...

Da vi startet søknadsprosessen – somer lang, kronglete og utrolig omstendelig – var det mer fordi det ga en anledning til endelig å ta EUs forskningssystem på alvor. Vi skulle lære ved å gjøre, uten å være så sterke i troen på at vi ville lykkes. Men entusiasmen og håpet om å få gjennomslag steg etter hvert som den første søknadsrunden nærmet seg slutten. Da vi sendte inn vår 30 siders skisse i den første utlysingsrunden i april 2005 var vi rimelig tilfredse,

alle omstendigheter tatt i betraktning. Vi syns vi hadde fått opp noen forskningsstema som var overmodne for utforskning, og vi hadde funnet fram til en gruppe forskere med kompetanse og lyst til å gjøre jobben.

Så gikk ukene med til normale gjøremål igjen, og FEMCIT var stort sett ute av hodene våre til det begynte å nærme seg dommens time – svaret fra Brussel. Stor var gleden, og overraskelsen må jeg kanskje tilføye, da vi i juli 2005 fikk vite at prosjektet hadde passert første terskel, og vi ble invitert til å levere full IP-søknad i oktober.

Den som er med på leken må tåle steken, så også her. Det var bare å brette opp ermene (les: skyve andre oppgaver til side) og gå løs på en ny søknadsrunde. Gjensynet med vår første skisse var blandet, nå så vi mangler og svakheter både her og der med design. Vi strevde med å få til bedre integrasjon mellom delprosjektenes fokus på seks dimensjoner ved citizenship, og tilsvarende med tematisering av multikulturalisme. Men vi kom i havn innen fristen, med et dokument som nå var est

ut til 120 sider jfr. EU-reglene, slitne men også med økende engasjement for prosjektidéen.

...nok en gang

Utrolig stor var spenningen og etterpå gleden da vi like før jul i 2005 fikk brev fra Brussel om at søknaden nok en gang hadde passert terskelen for de fastsatte kriteriene, sammen med 13 av de i alt 34 søknadene under dette området. Ny runde med bearbeidelse av prosjektet, med skjeling til enda flere evalueringskriterier fastsatt av Brussel, og et stort plunder med å beskrive tilstrekkelig detaljerte arbeidspakker for samtlige delprosjekter over hele fireårsperiode, og mye styr med budsjettoppsett i forhold til partnernes institusjonelle karakter. Det ble ugreit da flere av oss omsider forsto at forskningspengene som følger med et IP absolutt IKKE kan brukes til frikjøp av fast ansatte, men skulle brukes til å engasjere forskere. Det gikk på høygir både ved den ene og andre partnerinstitusjonen, men problemene ble stort sett sortert og søknaden levert i april 2006.

...og en gang til

Da vi fikk vite at vi ville bli innkalt til forhandlinger forsto vi at prosessen nesten var fullført, og trakk et lettelsens sukk. FEMCIT har nå fått tildelt både en 'project officer' og en 'administrative officer' i Brussel, som vi har hatt et konstruktivt møte med om ytterligere forbedringer av søknaden. Siste versjon ble sendt inn i juni, og nå venter vi bare på å undertegne selve kontrakten før alt er klappet og klart for kick-off seminar i 2007. Gjett om vi ser fram til spennende forskningssamarbeid framover, til å grave oss ned i studier av europeiske kvinners medborgerskap!

Profesjonell og støttende stab

Uten ressursene Rokkan-senteret har satt av til Tone Hellesund, prosjekt-koordinator, kan jeg ikke se at det hadde vært mulig å komme i havn med dette søknadsarbeidet. I tillegg til de medvirkende forskernes egen innsats gjennom en lang søkeprosess, har vi også fått god hjelp fra EU-kontoret ved UiO. Det er godt å vite at vi også der har en profesjonell, støttende og hyggelig stab!

FEMCIT er koordinert fra universitetet i Bergen. Ledergruppen består av Tone Hellesund (koordinator, UiB/Rokkansenteret), Solveig Bergman (NIKK), Sasha Roseneil (UK) og undertegnede. De øvrige partnerne i konsortiet består av Anne-Jorunn Berg (Norge), Drude Dahlerup (Sverige), Teresa Kulawik (Sverige), Hilda Rømer Christensen (Danmark), Malgorzata Fuzara (Polen), Hana Haskova (Tsjekkia), Nicky Le Feuvre (Frankrike), Celia Valiente (Spania), Joyce Outshoorn (Nederland), Line Nyhagen Predelli og Monica Threlfall (UK) og Sabine Strasse (Østerrike).

beatrice.halsaa@skk.uio.no

Internasjonalisering ved SKK

AV HARRIET BJERRUM NIELSEN, SENTERLEDER, SKK

SKKs styre vedtok i mai en ny tiltaksplan for internasjonaliseringsarbeidet. Saken har vært forberedt lenge, først gjennom en gruppe med ekstern deltakelse og høy kompetanse innen feltet, og deretter slutført av Senterets ledelse og behandlet av Senterets styre. Nå kommer den vanskeligste biten: å føre dette ut i livet.

Internasjonalisering har blitt et honnørord i forskningspolitikken. Både i forskningsmeldingen (St.meld 20, 2004-2005) og i UiOs strategi for 2005-2009 settes det som et av de viktigste strategiske utviklingsmål for norsk forskning i årene fremover. Dette avspeiles også i SKKs eget strategidokument fra 2005 hvor internasjonal virksomhet er et av periodens tre hovedmål for forskning.

Hva er egentlig internasjonalisering?

Internasjonalisering kan forstås som en prosess hvor mange ulike typer aktiviteter og virkemidler tilsammen bidrar til å skape en institusjon som har viktige faglige relasjoner til omverdenen. Aktiviteter og virkemidler som kan inngå er: Enkeltforskeres faglige nettverk (formelle og uformelle), institusjonelle avtaler og nettverk, organisering av internasjonale møter og konferanser, deltakelse og fremleggelse på slike møter i Norge og i utlandet, mobilitet til og fra senteret (studie- og forskningsopphold, lærerutveksling), forskningssøknader og forskningssamarbeid med utenlandske forskere, internasjonal publisering, undervisningssamarbeid, deltakelse i bedømmelses- og evalueringskomiteer på tvers av landegrensene, forskningsspolitisk virksomhet, og informasjonsskanaler inn og ut om søknadsfrister og resultater av forskning mm.

Hvorfor er det viktig?

For SKK er internasjonalisering viktig av to grunner: For det første at den forskning og undervisning som dri-

ves ved Senteret utvikler seg i dialog med kjønnsforskningen andre steder i verden og at vår forskning og undervisning får betydning og kan motta impulser i denne sammenheng. For den enkelte forsker er internasjonale kontakter og samarbeid viktig både i et karriereperspektiv og når det gjelder å få sitt arbeid utviklet og anerkjent. For Senteret som institusjonen er det viktig for forskningens kvalitet og aktualitet å inngå i både nye og langsiktige samarbeidsrelasjoner med andre forskere og forskningsinstitusjoner, både nasjonalt og internasjonalt. Kjønnsforskningen er som teori- og politikkfeltet internasjonal i sin karakter og empirisk åpner den opp f. eks. for viktige komparative studier. I tillegg er studier av nordisk likestilling et tema som møter stor interesse i det meste av verden.

For det andre har internasjonalisering økende betydning både som finansieringskilde for forskning og som element i økonomiske insentivsystemer både internt og eksternt. Den nasjonale forskningspolitiske satsingen på større prosjekter der internasjonale nettverk tillegges vekt er også en ny og viktig rammebetingelse.

SKK har allerede en ganske høy internasjonal profil, sin størrelse tatt i betraktning. De fleste av de nevnte aktiviteter og virkemidler har vært i bruk gjennom hele Senterets levetid. Aktivitetene har imidlertid hatt preg av en viss grad av tilfeldighet og ad-hoc. Det som har manglet er altså en mer systematisk og strategisk jobbing med feltet både når det gjelder hva vi ønsker å få til og hvordan vi skal gjøre det.

Internasjonalisering – sett innenfra

En viktig rammebetingelse for SKKs internasjonaliseringsarbeid er forholdet mellom få seniorer og mange midlertidig ansatte i rekrutteringsposisjon. Internasjonalisering stiller seg ulikt for stillingskategoriene: For stipendiater og postdoc. er og andre forskere i rekrutteringsfasen er internasjonalisering først og fremst viktig i et utviklings- og karrieresperspektiv. Men det er også slik at de midlertidig ansatte ofte tar med seg sine internasjonale kontakter og samarbeidsrelasjoner når de reiser fra Senteret. Dette tilsier at de fastansatte forskere må ha et særlig ansvar når det gjelder den mer langsiktige oppbygging av SKKs samarbeidsrelasjoner, og at det bør knyttes især til paraplyprosjekter og forskningsgrupper. En særlig ressurs i denne sammenheng er SKKs tre utenlandske professor II. Studentene er gjennom sine studieprogrammer omfattet av UiOs tiltak for studentmobilitet. Studentenes utenlandsopphold kan både ses som en tidlig start for senere internasjonalisering (for de som går videre i forskning), og som en måte SKKs undervisning og forskning kan samvirke på, f.eks. ved å bruke inngåtte avtaler om studentmobilitet også som basis for forskningssamarbeid. Gjeste-lærerutveksling kan kombineres med forskningsmøter, og forskningsbesøk kan kombineres med gjesteforelesninger på SKKs emner.

Internasjonalisering – sett utenfra

En vellykket internasjonalisering forutsetter at Senteret fremstår som en attraktiv samarbeidspartner. Det krever at vårt arbeid blir synlig utad og at samarbeidet er basert på gjensidighet.

Hovedstrategiene – å støtte opp

under de yngre forskeres internasjonale etablering, å ta utgangspunkt i forskningsgruppens temaer, og å videreutvikle de institusjonelle avtalene – tilsier at SKK må prioritere tematisk når det gjelder henvendelser utenfra. Dette også av hensyn til gjestene: SKK må ha noe faglig å tilby en utenlandsk stipendiat eller en forsker som søker om å oppholde seg i miljøet.

SKK må også stille krav til nivå. Vi bør ha et bevisst forhold til når en samarbeidsrelasjon primært har til hensikt å forbedre vår egen faglige kvalitet, og når den også har et større eller mindre innslag av bidrag til å løfte frem kk-forskning i andre land. Den største del av aktiviteten bør ligge på det første.

Når det gjelder geografisk avgrensning er det ønskelig å arbeide i fire retninger samtidig: Norden/Baltikum, EU/Europa, Nord-Amerika/Australia, og tredje verdensland. Pr. i dag har vi primært samarbeidsprosjekter, individuelle nettverk og kontaktene i de første tre retningene. For den enkelte forsker må relevansen og kvaliteten av kontakten/samarbeidet telle mer enn geografi, men for SKK som helhet bør samarbeidsrelasjonene ikke bli for ensidige. Det bør også være et prioritert mål å jobbe mer systematisk i forhold til mulighetene innen EU-systemet, både fordi det er her midlene ligger og fordi forholdet mellom norsk forskning (herunder kjønnsforskning) og den kontinentaleuropeiske forskningen er mindre utviklet enn det som retter seg mot den angelsaksiske verden.

Tiltaksplan

SKK setter i verk følgende tiltak i løpet av 2006-2007:

1. Senterledelsen oppdaterer sin kompetanse på internasjonale spørsmål og etablerer en hensiktsmessig arbeids-

deling slik at det kan etableres gode rutiner for å informere forskerne.

2. Individuelle samtaler med yngre forskere for å "skreddersy" en relevant og realistisk internasjonaliseringsplan (utenlandsopphold, konferansedeltakelse, aktuelle nettverk, internasjonal publisering).

3. Forskningsgruppene støttes i å jobbe aktivt og langsiktig med internasjonaliseringsaktiviteter (få internasjonale prosjektsøknader innen gruppens tema, invitasjon av utenlandske gjesteforskere, organisere internasjonale konferanser, evt. PhD-kurs).

4. SKK utvikler gode rutiner for å kunne motta utenlandske gjesteforskere og stipendiater på en faglig meningsfull og sosialt positiv måte.

5. Publisering. Incentivsystemene for internasjonal publisering videreutvikles.

6. Undervisning. SKK skal delta aktivt i den nordiske forskerskolen. Det engelske emne på KFL-programmet gis hvert semester i den neste 4-års perioden. Det arbeides med mulighetene for også å tilby det i regi av International Summer School.

7. Utvikling av studentutvekslingsavtalene med Humboldt Universität, Queens University, og Nordplus med henblikk på forskningssamarbeid. Et første skritt kan være felles forskningskonferanser - med sikte på videre samarbeid om f. eks. EU-prosjekter.

8. Deltakelse i nordisk samarbeid. Det faglige samarbeid med NIKK styrkes. Flere forskere er med i nordiske nettverk og prosjekter. Dette bør oppmuntres, og de nordiske samarbeidspartnere inviteres til SKKs konferanser.

9. Deltakelse i EU systemet. Følge aktivt med i oppstarten av 7. ramme-program. Finnes relevante Marie Curie nettverk for våre stipendiater? Få kjønnsforskere ved UiO til å registrere seg i EUs ekspertdatabase for å lære EU-systemet den veien (kvinneandelen i denne basen er 18% og EU har som mål å øke til 40%).

10. Deltakelse i andre programmer. Mulighetene innen for WUN (Worldwide University Network) skal undersøkes – spesielt fordi en av våre nye professor Ilere, Sasha Roseneil, kommer fra University of Leeds som også er med i WUN.

11. Deltakelse i det europeiske forskningspolitiske samarbeidet innen kjønnsforskning.

h.b.nielsen@skk.uio.no

Takk til Christina Mörtberg!

Teknologiviter Christina Mörtberg har vært ansatt i Iler-stilling ved SKK/MatNat-fakultetet fra høsten 2001. Per 1. juli ser fakultetet seg imidlertid ikke i stand til å forlenge stillingen. Det beklager vi, samtidig som vi ønsker å si hjertelig takk for innsatsen i årene som har gått!

Vi vil spesielt framheve prosjektet "Nye (medie)teknologier og mobile kjønn" finansiert av Telenor – djuice der fem hovedfagsstudenter, tre forskere og studenter fra Humanistisk prosjektsemester deltok. Prosjektet arrangerte flere åpne seminarer og arbeidet tett mot oppdragsgiveren, og var en ny og spennende erfaring for SKK.

Christina Mörtberg har også styrket SKKs undervisning. Først med

MN-fakultetets videreføring av innføringskurset i kvinne- og kjønnsforskning, deretter med utvikling av emnet Design og kjønn som er blitt tilbudt hver vår siden 2004. Kurset gir en introduksjon til designteori, og viser hvordan feministiske analyser kan bidra til å kritisere design som prosess og produkt – noe som også er Mörtbergs forskningsfelt. Studenttilstrømningen til kurset har vært stadig økende.

Mörtberg har bidratt ved en rekke åpne seminarer ved SKK, hun har ledet arbeidet med to større søknader, og dessuten bidratt til å gi innspill til flere av SKKs paraplysøknader utenfor eget felt, og hun har arbeidet med tidskriftet NORA. Hun har vært en god støtte i Iler-gruppen i en omskiftelig tid mht ledelse og faglig ansatte ved SKK. Stillingen hennes har vært et viktig bidrag mht å styrke matematisk-naturvitenskapelige kjønnsperspektiv. Vi takker for engasjement og innsats og håper vi kan fortsette samarbeidet selv om den formelle tilknytningen til SKK har falt bort!

rigmor.smith-gahrsen@skk.uio.no

Førsteamanuensisvikar

Litteraturviter **Jørgen Lorentzen** er fra mars 2006 til mai 2007 ansatt som vikar i 1. amanuensisstilling ved SKK. Lorentzen har vært en stund ved SKK som post doc. Han er leder for prosjektet "Menn og maskuliniteter" og vikarierer nå i SKKs tredje faste vitenskapelige stillingen fram til **Jorunn Økland** starter høsten 2007.

Ny kontorsjef!

I midten av septembertar **Oddrun Rangsæter** over som kontorsjef ved SKK. Oddrun kommer fra seksjonslederstilling på Museumsprosjektet på HF hvor hun har ledet arbeidet med digitalisering av museale samlinger ved alle universitetsmuseene i Norge. Hun har språk som bakgrunn (norsk, engelsk og oversettelse) og solid personalledererfaring.

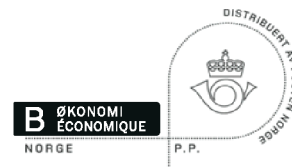
Rigmor Smith-Gahrsen har søkt ett års permisjon for å overta kontorsjefstillingen på TIK, Senter for teknologi, innovasjon og kultur.

Nye stipendiater ved SKK

Fra midt i august er **Beret Bråten** stipendiat ved SKK. Hun er kjent for mange som journalist hos KIL-DEN. Her på Senteret skal hun arbeide med et prosjekt med tittelen "Flerkulturelt medborgerskap – et spørsmål om representativitet?". Prosjektet vil utforske inkludering og ekskludering av ikke-vestlige minoriteter i det norske folkestyret i lys av forståelser av representativitet og representasjon.

Forholdet mellom etnisitet/multikulturalisme og kjønn er viktige faktorer i studien som empirisk vil fokusere på kommunestyrene i Oslo, Drammen og Lørenskog. Beret Bråten vil også være seminarleder for en gruppe på innføringsemnet Kjønn, feminisme og likestilling, KFL1010 til høsten.

Returadresse:
Senter for kvinne- og
kjønnsforskning
Universitetet i Oslo
Postboks 1040 Blindern
NO-0315 OSLO



SKK - HØSTKALENDER

AUGUST

28. Masteroppgave
i kjønnsforskning?

SEPTEMBER

5. SKK 20 år! Jubileumsseminar
15. Ny bok seminar: Moderne jenter
21. Feministisk filosofisk forum
21. Feminisme og multikulturalisme

OKTOBER

9. Feminisme og multikulturalisme
12-13. * New forms of intimacy
16. Poststrukturalisme i kryssild I
27. Feministisk filosofisk forum
30. Poststrukturalisme i kryssild II

NOVEMBER

- 6.-7. * Temaseminar: Biologi, bioteknologi, genteknologi - og kjønn
8. Workshop: Making and shaping the beautiful body
13. Feminisme og multikulturalisme
27. Poststrukturalisme i kryssild III
30. Workshop: The travelling concept of ethnography

DESEMBER

4. Feminisme og multikulturalisme
4-6. *PhD Kurs: Sexual Identities
6. Feministisk filosofisk forum
7. Philosophy of the body and embodiment

JANUAR

11. Nyttårsfest

IRIS - SKKs logo

Iris i mytologisk versjon

Iris er budbringer mellom gudene og menneskene. Navnet betegner egentlig regnbuen, som ofte tolkes som et forvarsel om storm og regn, men også som et jærtegn som tilkjennegir gudenes vilje. IRIS utmerker seg særlig ved den hurtighet hvormed hun tilbakelegger veien mellom himmel og jord. Den fotrappe gudinne avbildes med store gyldne vinger på ryggen. Da likner hun Nike, seierens gudinne. Eller hun iler av sted ved egen kraft i flagrende kort kjortel.

Iris og Apollon (UiOs logo)

Det fortelles forøvrig at en gang skulle nymfen Leto ha barn med Zeus. Det var som rimelig kan være Hera ikke særlig begeistret for. Særlig tatt i betraktning at nymfen til og med skulle ha tvillinger. Derfor gjorde Hera sitt beste for å forhindre at Leto fant en fredet plett å føde på. Leto ble rett og slett jaget fra sted til sted. Men endelig kom hun til øya Delos, en flyteøy som lot henne få være mot å holde den fast - den var lei av å flyte omkring. Så fødte hun det første barnet - Artemis som siden ble jaktgudinnen. For å sette enda flere kjep- per i hjulene for Leto, prøvde nå Hera å forhindre jordmoren fra å komme og hjelpe det andre barnet til verden. Og her er det altså IRIS kommer inn - hun smugler jordmoren ut av Olymp slik at Leto får føde barn nummer to. Det var en gutt - Apollon.

(Fra Grete Starheims prolog til SFK 1.9.1987)

Redaksjonelle opplysninger

BULLETIME 2 - 06
20. årgang



Utgis av:
Senter for kvinne- og
kjønnsforskning
Universitetet i Oslo
Boks 1040 Blindern
NO - 0315 OSLO
Gateadresse:
Sognsveien 70, 4. et.
(vis å vis Ullevål Stadion)

Ansvarlig redaktør:
Harriet Bjerrum Nielsen

Redaktør,
sideredigering og utforming:
Nina Heilmann

Illustrasjoner:
Iben Sandemose

Repro, sats og trykk:
Gan Grafisk AS, Oslo

Abonnement (gratis) og
adresseendringer:
Tlf: 228 58930
Faks: 228 58950
E-post:
nina.heilmann@skk.uio.no

Nettside:
<http://www.skk.uio.no>

Redaksjonen avsluttet:
10. august 2006

Opplag: 2500

Neste utgave av Bulletine:
Januar 2007

ISSN 1503-5247